

Technická Univerzita Liberec
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6

Tel.: 48-5352515

Fax.: 48-5352332

Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Obor: UČITELSTVÍ 1. STUPNĚ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Význam přípravného ročníku
pro úspěšný nástup žáků romské menšiny na 1. stupeň základní školy

**The importace of preparatory course (schoul) for the successful starting of the
Romany minority on the primary school**

**Die bedeutung edn Vorbereitungsjahrganges für den erfolgreichen Beginn des
Studium der Romis Minderheit auf der ersten Bilfungsstufe der**

**Le sens du cours préparatoire pour faire suite des études de al minorité
ethenique romanichelle á l'école primaire élémentaire**

Autor: Blanka Hrdinová

Adresa: Třebízského 381, 397 01 Písek

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Počet	stran	tabulek	příloh
	54	7	33

V Liberci dne 12. 12. 2005

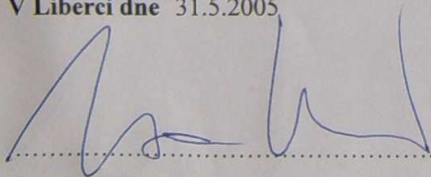
Katedra: PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(pro magisterský studijní program)

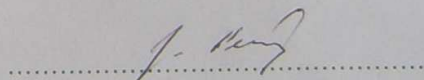
pro (diplomant): Blanka HRDINOVÁ
adresa: Třebízského 381, 397 01 Písek
obor (kombinace): Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název DP: Význam přípravného ročníku pro úspěšný nástup žáků romské menšiny na 1. stupni ZŠ
Název DP v angličtině: The importance of preliminary class for successful start of romany minority pupils in the 1st stage elementary school
Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková
Konzultant:
Termín odevzdání: prosinec 2005

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 31.5.2005

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): BLANKA HRDINOVÁ

Datum: 31.5.2005

Podpis: Blanka Hrdinová

Název DP:

Význam přípravného ročníku pro úspěšný nástup žáků romské menšiny na 1. stupni ZŠ

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Josífková

Úvod:

Posouzení současného stavu vzdělávání romské menšiny

Cíl:

Prokázat, že absolvování přípravného ročníku determinuje pozdější úspěšnost romského dítěte v 1. ročníku ZŠ a zvyšuje šanci na další vzdělávání

Metody:

Metoda práce – rozhovor, dotazník, kasuistiky – konkrétní zkušenosti učitelů s přípravnými ročníky

Doporučená literatura:

- Černá, M. a kol.: Černobílý život. Gallery, Praha 2000
Homoláč, J. a kol.: Obraz Romů v střeoevropských masmédiích po roce 1989. Doplněk, Brno 2003
Navrátil, P. a kol.: Romové v české společnosti. Portál, Praha 2003
Nečas, C.: Holocaust českých Romů. Prostor, Praha 1999
Nečas, C.: Romové v ČR včera a dnes. Olomouc 1999
Průcha, J.: Multikulturní výchova: Teorie – praxe – výzkum. ISV, Praha 2001
Šišková, T.: Menšina i migranti v České republice. Portál, Praha 2001
Šišková, T.: Výchova k toleranci a proti rasismu. Portál, Praha 1998
Šotolová, E.: Vzdělávání Romů. Grada Publishing, Praha 2000
Osnovy přípravného ročníku a další literatura

Prohlášení o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Písku dne

Blanka Hrdinová

Prohlášení k využívání výsledků DP:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou / magisterskou / práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském, zejména § 60 /školní dílo/ a § 35 /o nevýdělečném užití k vnitřní potřebě školy./

Beru na vědomí, že TUL má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé práce a prohlašuji, že **souhlasím** s případným užitím mé práce /prodej, zapůjčení apod./.

Jsem vědoma toho, že užít své diplomové /magisterské/ práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla /až do jejich skutečné výše/.

V Písku

Blanka Hrdinová

Poděkování:

Chtěla bych na tomto místě poděkovat vedoucí magisterské práce PhDr. Jitce Josífkové za její podnětné rady, metodické vedení a za čas, jenž mi byla ochotna věnovat. Děkuji také všem, kteří mi pomohli s úspěšným dokončením diplomové práce např. paní ředitelce Mgr. Danuši Humlové, základní škola Rudolfovská, za cenné rady a mojí rodině za trpělivost.

ANOTACE

Předložená diplomová práce řeší problematiku absolvování přípravného ročníku pro děti ze sociálně a kulturně znevýhodněného prostředí. Jedná se hlavně o děti romské národnosti, o vliv přípravného ročníku na jejich úspěšnost v 1. ročníku ZŠ a v dalším vzdělávání.

Závěrem potvrzuji opodstatnění přípravného ročníku.

ANNOTATION

The submitted degree work solves the problems of finishing preparatory course for children from the social and cultural disadvantaged environment. It concerns especially children of the ethnic group of the Romany minority, it is about the influence of the preparatory course on the success during the first class of the primary school And other educational process. In conclusion I confirm the legitimacy of the preparatory course.

ANNOTATION

Die vorgelegte Diplomarbeit befasst sich mit der Problematik des Absolvierens des Vorbereitungsjahrganges bei den Kindern aus den Schichten der Bevölkerung, die sozial und kulturell heimgesucht sind. Es handelt sich um die Kinder, die der Romiś Nationalität sind, es geht um den Einfluss des Vorbereitungsjahrganges auf ihre Fortsetzung des Studiums im ersten Jahrgang der Grundschule und bei der Bildung in den nachfolgenden Jahren. Ich bin zu dem Schluss gelangt, dass das Vorbereitungsjahr seine Begründung hat.

ANNOTATION

La mémoire de diplôme dui est présentée cherche la solution pour les problèmes de la fin du cours préparatoire pour les enfants d' environnement désavantagés social, familial et culturel. Il s'agit surtout d'enfants á problèmes, qui sont de nationalité romanichelle (romano), il est question d'influence des cours préparatoire sur leur succès dans la première classe d'école primaire et au cours d'éducation suivante. A la fin je veux ajouter que le cours préparatoire est bien-fondé.

OBSAH

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. TEORETICKÁ ČÁST	9
2. 1. ROMOVÉ NA NAŠEM ÚZEMÍ V HISTORICKÉM KONTEXTU, historický vývoj a současný stav, postoje majority k romské menšině	9
2. 2. VNÍMÁNÍ HODNOTY VZDĚLÁVÁNÍ	12
2. 3. PŘÍPRAVNÉ ROČNÍKY, jejich rozšíření v ČR	13
2. 3. 1. Stav vzdělanosti romské populace	13
2. 3. 2. Idea přípravných ročníků	15
2. 3. 3. Přípravné ročníky – obecná praxe.....	19
2. 4. UČEBNÍ OSNOVY	21
2. 4. 1. Kulturně sociální a hygienické návyky.....	21
2. 4. 2. Rozumová výchova – oblast jazyková a komunikační	22
2. 4. 3. Oblast matematických představ	23
2. 4. 4. Oblast rozvoje poznání	24
2. 4. 5. Hudební výchova	24
2. 4. 6. Výtvarná výchova	25
2. 4. 7. Pracovní výchova	26
2. 4. 8. Tělesná výchova	27
3. PRAKTICKÁ ČÁST	29
3. 1. Cíl výzkumu	29
3. 2. Charakteristika výzkumného vzorku a způsob jeho výběru	29
3. 3. Metoda výzkumu	30
3. 3. 1. Metoda pozorování.....	30
3. 3. 2. Metoda dotazníková	31
3. 3. 3. Metoda rozhovoru	31
3. 3. 4. Metoda testů.....	31
3. 3. 5. Metoda srovnávací	31
3. 4. HYPOTÉZA	32
3. 5. Interpretace postupu a výsledků výzkumu	32
3. 6. Rozbor výsledků výzkumu	34
3. 7. Kasuistiky pedagogů	45
4. ZÁVĚR	49
5. SEZNAM LITERATURY	51
6. SEZNAM PŘÍLOH.....	54

1. Úvod

Téma diplomové práce „Význam přípravného ročníku pro úspěšný nástup žáků romské menšiny na 1. stupni ZŠ“ jsem si vybrala proto, že jsem učila v přípravném ročníku ZŠ při MŠ v Českých Budějovicích. Tato práce mě zaujala natolik, že jsem se problematikou začala více zabývat. Měla jsem možnost přijít s romskými dětmi do přímého kontaktu a pochopit jejich uvažování a myšlení.

Vlastní práce přinášela jednotlivé problémy, které bylo nutno řešit. Romské děti se těžko začleňovaly do kolektivu při vstupu do 1. třídy ZŠ, měly horší výsledky. Zkušenosti z praxe mě donutily postupně poznávat jednotlivé rodiny.

Hlavním problémem bylo, aby se děti přizpůsobily určitému režimu. Základní návyky si děti nepřinášely z rodiny. Dá se říci, že v rodinách tyto návyky získat ani nemohly. Mezi Romy je velká nezaměstnanost, často nemají dokončenou školní docházku a na žebříčku hodnot stojí z historických důvodů vzdělání poměrně velmi nízko.

Z tohoto důvodu se problematika romské komunity odlišuje od problémů ostatních etnických skupin a menšin, i od problematiky přistěhovalců. Zde je většinou hlavním problémem zvládnutí českého jazyka, i když tento problém se do určité míry týká i Romů, ale motivace k získání vzdělání je u přistěhovalců většinou velmi vysoká. Příkladem může být např. vietnamská komunita, ale to je již jiná otázka.

Stanovila jsem si úkol, na srovnávání dvou vzorků romské populace, z nichž jedni absolvovali před nástupem na ZŠ přípravný ročník a druhí ne, ukázat, jaký význam pro romské děti přípravný ročník má. Samozřejmě je možno namítnout, že náplně osnov přípravných ročníků v různých oblastech nejsou zatím zcela srovnatelné, ale toto se objevuje u každé nové věci, která se teprve zavádí.

Chtěla bych na základě provedeného výzkumu prokázat, že absolvování přípravného ročníku u dětí romské menšiny, které

pocházejí se srovnatelných podmínek, dává většině dětí podstatně větší šanci úspěšně absolvovat ZŠ a případně pokračovat v dalším vzdělávání.

Chtěla bych připomenout, že i český národ prošel na své cestě k modernímu národu dlouhým vývojem. Romové se začínají přizpůsobovat požadavkům současnosti, je i v našem zájmu, aby tento přerod úspěšně pokračoval.

.

2. Teoretická část

2. 1. Romové na našem území v historickém kontextu

Většinová společnost před rokem 1989 vnímala romskou národnostní menšinu se značným odstupem, který byl částečně projevem lhostejnosti a částečně pojetím dané situace jako něčeho neměnného, jako byla sama existence této menšiny v reálném socialismu.

Změna nastává po roce 1990. Prostupnost hranic se stala samozřejmostí, jak jsme si sice po celou dobu nesvobody přáli, ale asi pouze pro sebe. Teď nám začali být na obtíž migranti, uprchlíci a ostatní, kteří představují něco nového a dosavadnímu způsobu života vzdáleného.

V kontextu těchto změn vyvstává také v novém světle problematika romské komunity.

Romové žijí v Evropě už více než osm staletí. Přišli sem v době, kdy již území celého světa bylo zalidněné a rozdělené. První písemné zmínky o Romech na našem území najdeme v Dalimilově kronice. Předkové Romů pochází pravděpodobně z Indie. U nás nejužívanější označení Romů bylo cikán. Vzniklo zřejmě omylem v 11. století v Byzanci. Romové tam byli ztotožněni s příslušníky maloasijské sekty Atsigános, jejíž příslušníci se často věnovali věštění a černé magii. U nás se objevují zmínky o Romech za vlády Václava IV., kdy větší i menší skupiny Romů procházely naší zemí, většinou se ale neusazovaly a na jednom místě se zdržovaly krátce. Až později v 16. a 17. století začaly některé romské rodiny dostávat povolení usazovat se na okrajích měst a vesnic. Dělo se to hlavně na Slovensku. Muži se zabývali hlavně kovářstvím. Z tohoto období jsou také první zmínky o romských hudebnících. Kovářství a hudba se staly nejvýznamnějším povoláním Romů a na přelomu 19. a 20. století byli romští kováři téměř v každé slovenské vesnici. Vyráběli hlavně hřebíky, řetězy a různé zemědělské nářadí, později je z těchto tradičních odvětví vytlačila levná průmyslová výroba.

Romští hudebníci si získali obdiv a uznání nejen u posluchačů na venkově. Z původních šlechtických a vojenských hudebníků se v průběhu 19. století vytvořily kapely romských profesionálních kavárenských hudebníků. Účinkovaly ve větších městech, lázeňských

centrech a rekreačních střediscích. V jejich repertoáru nechyběly oblíbené valčíky J. Strausse, operní přehledy apod.

Jako rozhodující fenomén, který rozhoduje o úspěchu člověka na trhu práce, se začíná prosazovat jeho vzdělání. (J. Balvín, 1996).

„...První čeho si přejeme, jest, by tak plně a k plnému lidství mohl býti vzděláván ne nějaký jeden člověk nebo několik jich nebo mnoho, nýbrž všichni lidé vespolek i každý zvlášť, mladí i staří, bohatí i chudí, urození i neurození, mužové i ženy, zkrátka každý, komu se dostalo údělu narodit se člověkem aby konečně jednou bylo celé lidské pokolení vzdělané po všech věkových stupních, stavech, pohlaví a národech. Za druhé, si přejeme, aby každý člověk byl celistvě vzdělán a správně vycvičen nikoli jen v nějaké jediné věci nebo v několika málo nebo v mnohých, nýbrž ve všech, které dovršují podstatu lidství...“ M. Černá, 2000“.

V následujících letech se předpokládá, že se vzdělávací soustava bude zaměřovat na tyto nejdůležitější cíle:

- rozvoj lidské individuality,
- zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti,
- posilování soudružnosti společnosti,
- podpora demokracie a občanské společnosti,
- výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti,
- zvyšování konkurenceschopnosti stoprocentní ekonomiky a prosperity společnosti,
- zvyšování zaměstnanosti. (J.Cascales, 1998).

Úroveň vzdělávání a využití celého potenciálu společnosti jsou však nejen podmínkou ekonomického růstu, zlepšených podmínek zaměstnatelnosti a společenské i individuální prosperity, ale jsou nezbytné i pro dosažení demokratické společnosti s vysokým stupněm soudržnosti. Na jedné straně byly svobody občanů v poslední době nebývale rozšířeny, ne každý je ale schopen, jak to demokratická společnost vyžaduje, převzít svoji část odpovědnosti. Demokracie potřebuje soudné, kritické a nezávisle myslící občany s vědomím vlastní důstojnosti a s respektováním práv a svobod jiných lidí. Na druhé straně se mění sociální struktura a zvětšující se nerovnosti vedou k růstu extremismu. Přes zvyšování životního standardu většiny zůstává naléhavým problémem i vyspělých států vysoká a dlouhodobá

nezaměstnanost, spojená s odsouváním určitých skupin obyvatelstva na okraj společnosti.

Objevuje se nový koncept, celoživotní vzdělávání pro všechny, jeho postupná realizace organizacemi, státy se dnes stává cílem jak EU, Rady Evropy, tak i všech ostatních. Přijali jsme jej za svůj i my. (P. Navrátil, 2003).

2. 2. Vnímání hodnoty vzdělání

Pokud sledujeme historický vývoj vztahu Romů ke vzdělání, vidíme, že si jej cení podstatně méně než ostatní skupiny lidí. Má to svoje kořeny v historii. Vzdělání Romům nikdy nepřinášelo užitek, ani se k němu neměli možnost dostat. Dokonce se mezi nimi objevuje názor, že vzdělání dětí je skoro nebezpečné. Vzhledem k silné vazbě na děti se romští rodiče bojí, že se jim děti mohou odcizit. Ani za éry komunismu se vzdělání u Romů popularitě netěšilo. Manuální prací bylo možno vydělat více než prací duševní.

Další velký rozdíl mezi pojetím vzdělání u Romů a většinové populace, a v tomto případě můžeme říci i mezi romskou a tradiční evropskou kulturou, je pojetí individua, jako jedince odpovědného za svůj vlastní život a za sebe sama. Bez této odpovědnosti by se v dnešním světě jedinec neuplatnil. Ovšem toto pojetí a tato filozofie jde přímo proti duchu tradiční romské rodiny, která je ještě kolektivističtější než např. pojetí komunismu. V romské domácnosti nemá dítě svůj kout a nemá ani věci, které by byly pouze jeho, vše se užívá společně.

Samozřejmě, že tradiční pojetí již není pravidlem u některých Romů a vzdělání u nich začíná mít velký význam. Ale to jsou zatím pouze výjimky. Na tyto z našeho pohledu pozitivní změny navazuje snaha pomoci Romům cestu ke vzdělání najít. Usuzuje se, že nástup do první třídy často rozhoduje o dalším osudu mladého Roma - a z toho musíme vycházet. Z našeho výkladu vyplývá, že rozdíl mezi životním stylem a stupnicí hodnot romské komunity a většinové populace je příliš velký, aby dítě mohlo nastoupit do 1. třídy přímo. Tento problém by měly pomoci řešit přípravné ročníky. (E. Manoš, 1998).

2. 3. Přípravné ročníky, jejich rozšíření v ČR

2. 3. 1. Stav vzdělanosti romské populace

Podmínkou zvýšení vzdělanostní úrovně romského etnika je akceptování etických, sociálních a kulturních odlišností ve výchovně-vzdělávacím procesu. Zdá se být obtížné umísťovat ve školách děti, aniž by byly postupně integrovány do společnosti, ve které se cítí být naprostými cizinci.

Vzhledem k tomu, že romské děti jsou dobře přizpůsobovány určitému typu společenství, v němž čtená rodina zůstává často silným sociálním základem, necítí se současně dobře v našich tradičních školských zařízeních. Jejich školní docházka závisí na rozhodnutí rodiny. Tyto děti, které jsou předčasnými účastníky činnosti rodiny a jejího hospodaření, nejsou spokojeny v pedagogických strukturách, kde se nedozvídají nic o svém etniku.

Úroveň vzdělání romské populace je neobyčejně nízká. Projevuje se negramotností ve starších věkových skupinách a rozsáhlou pologramotností u mladších věkových skupin. S rostoucím věkem přibývá zastoupení negramotných osob. Nízkou vzdělanostní úroveň mají i Romové mladší věkové kategorie, většinou prošli jen zakládáním vzděláním bez další kvalifikace. (E. Šotolová, 2000).

Některé z hlavních příčin školní neúspěšnosti romských dětí dle mých zkušeností:

- odlišný jazykový vývoj,
- odlišná kvalita plnění funkce rodinné výchovy,
- u některých Romů nedocenění významu vzdělání,
- nižší informovanost části dětí vyplývající ze sociální izolovanosti mnohých rodin,
- nedostatečná připravenost učitelů pro práci s minoritami.

Jednou z nejvýraznějších příčin neúspěšnosti romských dětí při získávání vzdělání je skutečnost, že tyto děti nezvládají v potřebné míře vyučovací jazyk. K objektivním příčinám, které ztěžují romským dětem přístup

ke vzdělání, přistupuje jedna subjektivní, tu však nelze generalizovat. Je jí vnitřní vztah Romů ke vzdělání. Vzdělání nezaujímá v jejich hodnotové orientaci významnější postavení. Romové jsou orientováni hmotně, ve snaze vyrovnat se ostatním nastoupí nesmírně těžkou cestu, která je svou náročností naprosto neadekvátní společenské a ekonomické prestiži na jejím konci. V předškolním období romské dítě většinou vyrůstá živelně. Psychologická vyšetření při zjišťování školní zralosti podávají obraz nepřipravenosti na školní práci.

Projevy dítěte nesou znaky pseudoretardace, která je výsledkem výchovné zanedbanosti. Školní zralost by měla být výsledkem působení rodiny, případně výchovně-vzdělávací práce mateřské školy. Mateřskou školu však romské děti často nenavštěvují. Posuzování školní zralosti se děje podle stejných kritérií jako u majoritní společnosti, neberou se v úvahu specifické znaky tohoto etnika. Ke zkvalitnění výchovně-vzdělávacího postupu chybí v předškolních zařízeních dvojazyčné obrázkové pomůcky ke konfrontaci výrazů v romském jazyce a knihy pohádek pro romské děti. I proto se těžko daří překlenout jazykovou bariéru při adaptaci dětí na předškolní zařízení. Složitost tohoto procesu romským dětem nevyhovuje a nadále zaostávají za svými neromskými vrstevníky. Sociální adaptace dětí na podmínky v mateřské škole, které jsou často diametrálně odlišné od jejich rodinného prostředí je obtížná. Nepružný školský systém ve výchovně-vzdělávacím procesu počítá především s dětmi vybavenými takovými osobnostními a rodinnými dispozicemi, které jim zajišťují bezkonfliktní existenci ve škole. Dětem, které se vymykají, tento systém nevyhovuje. Propadající romské děti na druhém stupni základní školy vytvářejí skupiny záškoláků, jejich absence školní neúspěchy prohlubují, nezájem o školu narůstá. Tolerance učitelů k romským dětem se snižuje.

Vztah učitelů k žákům romského původu je výrazně ovlivňován úrovní vědomostí o romském etniku. Tlak veřejného mínění, neuspokojivá spolupráce s romskou rodinou, nízká sociokulturní úroveň některých rodin, toto vše přispívá k horšímu přístupu k romským dětem. Základním předpokladem k dosažení pozitivních výsledků ve výchově a vzdělávání romských dětí je dorozumění se a pochopení psychických zvláštností dítěte, které se na učitele dívá jako na ideální obraz člověka.

2. 3. 2. Idea přípravných ročníků

Jedna z možností řešení problematiky vzdělávání romských dětí je zřizování přípravných tříd, kde se děti adaptují na nové prostředí a školní režim. Toto řešení vyplynulo z usnesení vlády ČR č. 210 ze dne 28. dubna 1993 k situační zprávě o problematice romské komunity. Vláda uložila MŠMT ČR realizovat opatření směřující k odstranění jazykového handicapu romských dětí, který je jednou z hlavních příčin neuspokojivých výsledků jejich vzdělávání. (E. Davidová, 2000).

Přípravné třídy se nemají zaměřovat pouze na osvojování českého jazyka, ale jejich úkolem je také rozvíjet jazykovou kulturu a tradice Romů vůbec. Přípravné ročníky mají být zřizovány při mateřských nebo základních školách jako tzv. přípravné třídy, v nichž by si romské děti osvojily rozmanitými hravými formami český jazyk v rozsahu nezbytném pro výuku v běžných třídách základní školy a získaly by i základní dovednosti a návyky.

Ve školním roce 1993/94 se MŠMT ČR rozhodlo experimentálním způsobem ověřit efektivitu přípravného opatření na vzorku dvaceti pěti až třiceti tříd s deseti až patnácti žáky v různých okresech. Došlo k závěrům, že je možné podle místních podmínek a konkrétní situace přijímat některá **z následujících opatření:**

- zakládat přípravné třídy, které by romským žákům umožnily zvládnout jazykový handicap a získat některé základní sociální dovednosti,
- zařazovat romské děti do zájmových kroužků – hudebních, tanečních, pohybových, dramatických, aby děti zažily pocit úspěšnosti, který pozitivně působí na jejich vztah ke škole,
- vytvářet ve škole multikulturní prostředí tak, aby byly pozitivně zohledněny zvláštnosti dětí odlišného kulturního a národního původu,
- zvýšit profesní připravenost pedagogů, neboť musí být schopni a ochotni přijmout odpovědnost za každé dítě bez rozdílu sociálního a etického původu.

Česká školní inspekce ve školním roce 1997/98 realizovala v České republice tematickou inspekci zaměřenou na vzdělávání příslušných národnostních menšin a etnických skupin.

Z výsledků inspekce vyplynulo, že v České republice je zřízeno při mateřských, základních školách 47 přípravných tříd. Více než 90 % těchto tříd bylo zřízeno přímo v lokalitách se silným zastoupením romského a dalšího obyvatelstva ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. V 70 % případů iniciovala zřizování přípravných tříd ředitelství škol, ve zbývajících 30 % byly iniciátorem jiné orgány státní správy a samosprávy nebo různá občanská sdružení. Ze strany rodičů nebyl o zřizování přípravných tříd velký zájem. Z tohoto důvodu se do nich zařazovaly i děti mladší pěti let. Ze 638 zapsaných dětí ve školním roce 1997/98 bylo 484 romských, tj. 75,86 %. Do přípravných tříd byly zapsány i děti, které nepocházely ze sociokulturně znevýhodněného prostředí – 11,45 %. Byly to děti s odkladem školní docházky, z dětského domova či zdravotně oslabené. Zvláštní skupinu tvořily děti, které z různých důvodů nemohly navštěvovat mateřské školy. Česká školní inspekce v průběhu zmíněné tematické inspekce zjistila, že v České republice existují čtyři třídy, v nichž bylo zapsáno více než 50 % dětí, které v sociokulturní znevýhodněném prostředí nevyrůstaly. Bylo prováděno hodnocení tříd. V jedné přípravné třídě byla činnost pedagogů hodnocena jako průměrná a podprůměrná. Byly zde plněny úkoly, které odpovídaly osnovám 1. třídy. Převládala silná organizovanost a byl vyžadován vysoký výkon dětí, dodržovaly se klasické vyučovací hodiny v rozsahu pětáctyřiceti minut a práce dětí byla známkována.

Z pravidelných hospitací vyplynulo, že ve většině tříd pracovaly děti se zájmem, byly aktivní a ochotně se zapojovaly do jednotlivých činností. V některých třídách byla zaznamenána převaha verbálních činností učitelek, která vedla k nezájmu a pasivitě dětí, k nudě a z toho plynoucím nevhodným projevům chování.

Příliš pevný řád ubíral prostor pro vlastní realizaci dětí. Inspektoři České školní inspekce konstatovali, že většina škol, při kterých jsou přípravné třídy zřízeny, nabízela dětem bohatou zájmovou činnost, zejména v oblasti hudební, hudebně-pohybové, taneční a výtvarné. Některé školy se snažily do výchovy dětí zapojit i rodiče

a pořádaly pro ně i pro děti společné aktivity. Téměř 90 % dětí z přípravných tříd při základních školách docházku úspěšně dokončilo. Česká školní inspekce také zjišťovala, jak se daří naplňovat hlavní cíl přípravných ročníků – bezproblémové začlenění absolventů těchto tříd do vzdělávacího procesu v prvních ročnících. Ze 499 dětí, které absolvovaly přípravné třídy při základních školách, jich v uplynulých dvou letech 82 % nastoupilo do prvních tříd základní školy a pouze 11 % do prvních tříd zvláštní školy.

Ze 303 dětí, které absolvovaly přípravné třídy při zvláštních školách, jich do prvních tříd základních škol nastoupilo pouze 38 % a do prvních tříd zvláštních škol 34 %. Plných 28 % dětí pokračovalo opakovaně v docházce do přípravných tříd nebo nastoupilo do jiného typu školy či zařízení. Z uvedených údajů vyplývá, že přípravné třídy při základních školách zařazují do prvních tříd základních škol výrazně větší počet absolventů než přípravné třídy zvláštních škol. Zajímavým zjištěním byla úspěšnost dětí, které dokončily přípravné třídy a byly zařazeny do základních škol. Do ověřování byly zapojeny všechny přípravné třídy, které vznikly v letech 1992-1995. Děti, které navštěvovaly přípravné třídy ve školním roce 1995/96, byly v době inspekce až na výjimky – opakování ročníku - ve druhých třídách základních škol, děti, které docházely do přípravných tříd ve školním roce 1996/97, byly v prvních třídách.

Vysoké procento absolventů přípravných tříd je na počátku školní docházky do základní školy úspěšné. Ve školním roce 1997/98 - přípravné třídy: 14 tříd výhradně s romskými dětmi, 31 tříd s různě početných zastoupením romské populace, 2 třídy bez romských dětí. Z celkových závěrů bylo podstatné zjištění, že existence a práce přípravných tříd je v současnosti velkým přínosem pro bezproblémové začlenění dětí do 1. ročníků.

Na základě pokusného ověřování přípravných tříd pro děti ze sociálně a kulturně znevýhodněného prostředí, které probíhalo od 1. 9. 1997 do 30. 6. 2000, umožňuje MŠMT ČR pokračovat ve zřizování přípravných tříd.

Podle metodického pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR ke zřizování přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a k ustanovení funkce vychovatele – asistenta učitele - mohou být tyto třídy počínaje školním rokem 2000/2001.

Jsou zřizovány za těchto podmínek:

Za děti se sociálním znevýhodněním se považují děti z rodinného prostředí s nízkým sociálně-ekonomickým postavením, děti ohrožené sociálně – patologickými jevy, azynti a účastníci řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního zákona – například zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR.

- Přípravnou třídu může zřídít ředitel základní školy, mateřské školy, výjimečně speciální školy se souhlasem zřizovatele a orgánu kraje v přenesené působnosti od 1. ledna 2001.
- Přípravná třída může být zřízena při počtu nejméně deseti a nejvíce patnácti žáků. Výjimky z minimálního i maximálního počtu žáků schvaluje od 1. 1. 2001 zřizovatel a orgán kraje v přenesené působnosti. V případě, že počet docházejících dětí klesne pod sedm, přípravná třída se ruší.
- Do přípravné třídy jsou zařazovány děti, kterým byl udělen odklad povinné školní docházky a u kterých je předpoklad, že toto zařazení vyrovná jejich vývoj. Do přípravné třídy jsou zařazeny výjimečně děti pětileté.
- Příprava na plnění povinné školní docházky se řídí metodickým materiálem. Přípravná třída – výchovný a vzdělávací program pro děti ze znevýhodňujícího sociokulturního prostředí.
- V přípravné třídě pracuje s dětmi učitel příslušné školy.
- Ředitel školy určí učitele, který zpravidla pro každé dítě vypracuje individuální vzdělávací program. Při jeho vypracování postupuje obdobně jako při zpracování individuálního programu pro děti se zdravotním postižením – Metodický pokyn MŠMT, č. j. 25 484/2000-22. (T. Šišková, 2001).

2. 3. 3. Přípravný ročník – obecná praxe

Cílem přípravné třídy systematicky připravovat děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, bezproblémově děti začlenit do vzdělávacího procesu od 1. ročníku základní školy a předcházet tak u nich případným neúspěšným začátkům ve školní docházce, které by mohly ohrozit průběh jejich dalšího vzdělávání a tím i jejich perspektivy v dalším životě.

Stanoveného cíle se dosahuje uplatňováním nejrůznějších výchovně vzdělávacích prostředků, které svým obsahem i formou odpovídají stupni vývoje dětí. Základem je organizovaná činnost dětí – různé druhy her – didaktické, konstruktivní, soutěživé, rozhovor, učení, vycházky, pracovní, pohybové, hudební a výtvarné činnosti.

Těžiště práce spočívá v rozumové výchově, skládající se z několika složek – jazykové a komunikativní výchovy, rozvoje matematických představ a rozvoje poznání a v rozvíjení zručnosti a praktických dovedností dětí. Velký význam má pro tyto děti také výtvarná, hudební a tělesná výchova.

Přípravná třída se nezapočítává do povinné školní docházky, děti se neklasifikují. Na konci školního roku se stručně slovně zhodnotí, s jakým výsledkem dítě přípravnou třídu absolvovalo. Děti nedostávají vysvědčení, na konci přípravného ročníku obdrží např. „Pochvalný list „ nebo jiné obdobné osvědčení o návštěvě této třídy. Výchovné a vzdělávací plány a cíle jsou zpracovány do okruhů učiva. Každá škola si podle svých podmínek a na základě znalostí úrovně vývoje dětí v konkrétní přípravné třídě vypracuje vlastní rámcový výchovně vzdělávací plán. Rozhodující jsou vždy individuální možnosti a schopnosti dětí, jejich tempo zvládání požadavků.

Na samém začátku přípravné třídy je třeba velké trpělivosti, děti je často nutné učit i těm nejzákladnějším návykům. K navázání kontaktu je vhodné využít např. maňáska. Začíná se obvykle s hygienickými návyky a přizpůsobením se kolektivu. Pomalu se přechází k didaktickým a konstruktivním hrám, při kterých děti hravou formou pochopí daný úkol a snáze jej zvládají. Všechno má ve třídě své místo, svůj řád a tím si děti lépe zapamatují, co kam patří a k čemu co slouží. Pro práci v přípravné třídě je velmi důležité vytvoření příjemného prostředí

a radostného ovzduší, aby děti odcházely domů s pocitem uspokojení ze dne prožitého ve škole a těšily se na každý další den.

K plnění výchovných a vzdělávacích úkolů je zapotřebí využívat všech, i netradičních, metod a forem výuky, děti je třeba v co největší míře motivovat, vzbuzovat jejich zájem o zadaný úkol a jeho dokončení. Jednotlivé činnosti musí být do programu zařazovány promyšleně, s ohledem na rovnováhu psychického zatížení dětí – střídat živější pohyb s klidnou prací u stolečků, náročnější činnosti s méně náročnými. Délku vyučovací jednotky – zaměstnání - si určuje učitel podle toho, co je předmětem činnosti, podle stavu pozornosti dětí či jejich únavy. Na konci připraveného ročníku by měly být děti schopny soustředění asi na 20 minut.

Každé dítě je třeba také často chválit a umožnit mu prožít uspokojení z dobře vykonané práce. Od učitele vyžaduje práce v přípravné třídě nejen velkou trpělivost, ale i značnou pedagogickou tvořivost. Jeho role spočívá především ve vytváření motivujícího a stimulujícího prostředí. Proto velmi záleží na výběru osobnosti učitele pro přípravný ročník, na jeho schopnosti navázat kontakt s dětmi a také s rodiči. Měl by to být kvalifikovaný učitel, který již má zkušenosti s vyučováním v 1. ročníku, učitelka mateřské školy nebo vychovatelka školní družiny.

Navázání kontaktu s rodinou a získání její důvěry je velkým přínosem pro práci v přípravné třídě a pro vzdělávací dráhu dětí. Učitel se musí stále snažit o kontakt s rodinou, vzbudit u rodičů zájem o výsledky činnosti dětí, jejich úspěchy i problémy. Rodiče by měli být seznamováni s možnostmi, jak mohou svým dětem pomoci, a to prostřednictvím všech způsobů, které se učiteli podaří realizovat, ať už jsou to návštěvy v rodině, při akcích školy, výletech, schůzkách rodičů atd. Rodiče by měli nabýt přesvědčení, že učitel má opravdový zájem o rozvoj jejich dítěte a docházka do přípravného ročníku je pro jejich dítě přínosem.

Můstkem mezi rodinou a školním prostředím jsou romští asistenti. To jsou první vlaštovky. Někteří jsou sice nevzdělaní, ale snaží se zabezpečit komunikaci mezi učiteli, žáky a jejich rodiči. Při spolupráci s romskou rodinou naváže romský asistent podle 65 % dotazovaných lepší kontakt než učitel sám. S rodinou by podle 85 % respondentů měl být v přátelském vztahu, neměl by jednat úředně.

Jeden z hlavních úkolů dobré a kvalitní práce učitele je výchovný a vzdělávací obsah, dobře vypracované učební plány a v nich vyznačené jednotlivé cíle, na které je kladen důraz. (P. Matějů, J. Straková, 2003).

2. 4. Učební osnovy

Pokud se týká náplně výuky, Pedagogické centrum v Českých Budějovicích pořádalo celostátní seminář dne 3. listopadu 1999. Jednotlivé body semináře byly zaznamenány v publikaci „Výchova a vzdělávání romských dětí a mládeže.“ Na celostátním semináři se řešila otázka přípravných tříd. Projednávala se výchova a vzdělávání romských dětí, např. hygienické návyky, rozumová výchova, oblast matematických představ atd.

Na základě celostátního semináře byly vypracovány učební osnovy, které jsme používali v přípravné třídě. Náplň přípravných tříd byla sestavena do jednotlivých základních okruhů, které by měl každý žák přípravné třídy zvládnout.

2. 4. 1. Kulturně-sociální a hygienické návyky

Cíl: Na počátku výuky je třeba hlavní pozornost věnovat hygienickým návykům a dosáhnout takové úrovně, která umožňuje dobré fungování kolektivu. Tuto úroveň upevníme neustálým opakováním. Dále je zapotřebí dosáhnout toho, aby se děti dokázaly přizpůsobit kolektivu, školním podmínkám a aby dokázaly jednat samostatně a zodpovědně.

V průběhu přípravné třídy je třeba děti vést k tomu, aby se postupně učily:

- přizpůsobit se školnímu režimu dne,
- navazovat sociální vztahy, přijatelnou formou komunikovat,
- zapojovat se do činností ve třídě,
- zachovávat pravidla chování,
- porozumět běžným pokynům, podřídit se jim,
- samostatně plnit úkol zadaným učitelem,
- soustředit se na hru nebo vykonávaný úkol, nezabývat se ničím jiným,
- mít povědomí o tom, co je dobré a špatné,
- chápat souvislost mezi tím, co se udělá teď a co později,
- přijmout úkol, cítit zodpovědnost za jeho splnění, překonat pohodlnost, zvykat si na přiměřené ocenění výkonu, vážit si práce druhých,

- samostatně se oblékat, obouvat, vázat klíčky, stolovat, používat příbor,
- pomáhat dětem, které to potřebují, neubližovat si navzájem,
- udržovat pořádek ve svých věcech, udržovat čistotu oděvu,
- umývat si ruce po použití WC a před jídlem, používat kapesník,
- uklízet hračky a pomůcky, mít radost z upraveného prostředí,
- projevovat kladné postoje v péči o přírodu.

2. 4. 2. Rozumová výchova – oblast jazyková a komunikační

Cíl: Systematické rozšiřování slovní zásoby a vytváření správné gramatické stavby jazyka. Rozvíjení komunikačních dovedností, které jsou základem dorozumívání, tedy základem k získání dalších vědomostí. Rozvoj plynulého vyjadřování, paměti a myšlení. Vzbuzování zájmu o knihu, o dětskou literaturu. Osvojení několika básní, říkanek. Dramatizace.

Do oblasti rozumové výchovy patří:

- rozšiřování slovní zásoby, její aktivní používání,
- rozvíjení komunikačních dovedností pomocí promyšlených otázek a cílených didaktických her, pomocí obrázků, hraček apod.,
- tvoření jednoduchých odpovědí,
- vedení dětí k povědomí o gramatické správnosti prostřednictvím pohádek, povídek,
- vedení dětí k celkové správné výslovnosti, hlasitosti i tempa řeči,
- mluvit zřetelně, srozumitelně, v jednoduchých větách,
- zvládání běžné dorozumívací situace – ptát se, odpovídat, vyřídit jednoduchý vzkaz,
- rozvíjení dialogu mezi dětmi a učitelem – jednoduché vyprávění, popis, vlastní prožitky a přání,
- soustředění na poslech pohádky, pochopení textu, postupně reprodukovat jednoduše obsah, pochopit souvislosti,
- memorování pohádek, říkanek, recitace básniček – nejdříve společně s učitelem, postupně samostatně,
- příprava na analyticko – syntetické činnosti pomocí rytmičtějších říkadel, vytleskávání, sluchové rozlišování délky samohlásek,
- popis obrázků, řazení obrázků podle časové posloupnosti, vyprávění podle obrázků,

- dramatizace pohádky – vystihnout charakter postavy, využití maňásků, loutek, masek,
- seznámení s knihami, prohlížení obrázků, orientace v dětské obrázkové encyklopedii, pohádce, dětském časopise – pozitivní vztah ke knize – neničit,
- tvoření vět k obrázkům, motivace ke čtení,
- rovnání písmen z plastické hmoty do řádků, poznávání některých písmen.

Na jazykovou výchovu je třeba klást důraz při každé činnosti v průběhu dne – při hrách, vycházkách aj. Řeč dítěte je třeba systematicky podněcovat a kladně hodnotit i při jen částečném úspěchu. Na špatný tvar slova neupozorňovat, ale zopakovat tvar gramaticky správně.

Dětem s poruchami výslovnosti je třeba umožnit logopedickou péči ve škole nebo prostřednictvím logopedické poradny.

2. 4. 3. Oblast matematických představ

Cíl: Rozvíjení logického myšlení, úsudku a přesného vyjadřování, prostorové představivosti a orientace v prostoru.

Vytváření prvotních představ o čísle.

Intuitivní seznámení se s některými matematickými pojmy na základě činnosti žáka. Osvojování si základních prvků numerace v oboru přirozených čísel do 5.

Do oblasti matematických představ patří:

- třídění předmětů podle vlastností,
- vytváření různých konkrétních souborů,
- orientace v prostoru – před, za, nad, pod, vedle, blízko, daleko, nahoře, dole, vpravo atd.,
- porovnávání souborů předmětů přiřazováním – stejně, více, méně,
- přirozená čísla 1 až 5, číselná řada,
- počítání předmětů v daném souboru po jedné,
- vytváření různých konkrétních souborů s daným počtem prvků,
- používání čísla k vyjádření počtu a pořadí – první, poslední,
- poznávání geometrických tvarů těles: krychle, koule, válec na základě práce se stavebnicemi, vyhledávání v okolí žáka,
- skládání obrazců z geometrických tvarů, stavění staveb ze stavebnice, kreslení na čtverečkový papír.

2. 4. 4. Oblast rozvoje poznání

Cíl: Rozvoj poznání dítěte – seznamování se základními poznatky o životě ve společnosti a v jeho nejbližším okolí.

Do oblasti rozvoje poznání patří:

- jméno, adresa,
- rodina, rodiče, sourozenci,
- byt, zařízení,
- zvyky, tradice,
- škola, chování ve škole,
- získávání kladného vztahu ke škole,
- orientace v okolí, chování na ulici, reagování na světelné signály semaforu, dopravní prostředky,
- město, ulice, dům, okolí, cesta do školy,
- pozdrav, osvojování základních společenských pravidel,
- péče o zdraví,
- pojmenování částí těla, rozlišovat pravou a levou stranu,
- příroda kolem nás v průběhu, ročních období,
- stromy, květiny – ochrana přírody,
- ovoce, zelenina,
- seznámení s domácími a některými volně žijícími zvířaty, užitečnost zvířat pro lidi – vztah ke zvířatům,
- pozorování práce dospělých v různých prostředích,
- postupné vytváření časových představ – dnes, včera, zítra, ráno, večer, částečně dny v týdnu, roční období.

2. 4. 5. Hudební výchova

Cíl: Povzbuzování muzikálnosti dětí a jejich pohybové kultury. Jednoduchá rytmizace, tanec. Nácvik jednoduchých písní a tanců.

Do oblasti hudební výchovy patří:

- dechová cvičení,
- rozlišování zvuků hudebních nástrojů,
- rytmizace říkadel,
- zpěv písniček s důrazem na správnou melodii a rytmus,

- zpěv společně s učitelem a později až k samostatnému projevu,
- vytleskávání rytmu, vyjadřování pohyby,
- zpěv tiše – nahlas, silný – slabý tón,
- reagování na pokyny – kdy začít,
- seznamování s technikou hry na jednoduché hudební nástroje – napodobování rozlišování, reprodukování,
- rytmus – tleskání, bubínek, triangel,
- vyjádření hudby přirozeným pohybem, reagovat na změnu rytmu,
- poslech hudby, písniček – romských,
- poznávání známých písní podle úryvku melodie,
- nácvik tanečků.

Děti mají rády hudbu, většinou mají i smysl pro rytmus. Je proto vhodné poskytnout jim tyto aktivity při různých příležitostech v průběhu dne, neboť přispívají k odreagování dětí, k překonávání únavy a koncentraci jejich pozornosti. Při práci s romskými dětmi, např. při nácviku romských písní a tanců je vhodná příležitost ke spolupráci s rodinou nebo romskými iniciativami.

2. 4. 6. Výtvarná výchova

Cíl: Vytváření základních dovedností práce s tužkou, rozvoj smyslového vnímání, pozornosti, představivosti a grafomotoriky. Rozeznávání základních barev. Vytváření vztahu k prostředí.

Do oblasti výtvarné výchovy patří:

- vytváření základních dovedností – práce s tužkou správné držení tužky, malování štětcem a barvami, rozmývání barev,
- využívání plochy papíru,
- cvičení v rozeznávání základních barev a poznávání doplňkových barev,
- kreslení na velkou plochu papíru,
- kreslení křídou na tabuli, kreslení houbou,
- práce s omalovánkami,
- dokreslování obrázků,
- obkreslování s cílem nácviku opisování z tabule či knihy,
- kreslení a malování na různé náměty na základě vlastní volby

- i na dané téma, např. ilustrace k pohádce – postavy, dopravní prostředky, zvířata, náměty z přírody aj.,
- dekorativní práce např. vyzdobení pozvánky, vánoční přání,
- vystřihování nalepování,
- rozvoj jemné motoriky a grafomotorické dovednosti potřebné k výuce psaní,
- vizuální vnímání odlišnosti různých tvarů, rozměrů,
- rozlišování čar a vlnovek, barev, dlouhý, krátký – podobnosti a odlišnosti různé druhy čar – svislé, šikmé, rovné vlnovky, smyčky, „psaní do linek“ pokusy o „psaní hůlkovým písmem“ např. vlastní jméno,
- pozorování obrázků, cvičení pozorovací schopnosti,
- pěstování citu pro úpravu a čistotu práce.

Dbát na správné držení tužky u leváků.

2. 4. 7. Pracovní výchova

Cíl: Rozvoj jemné motoriky, získávání základů manuální zručnosti a pracovních návyků, seznamování s technikou práce s jednoduchými pracovními nástroji.

Do oblasti pracovní výchovy patří:

- vytváření hygienických návyků, sebeobsluha, stolování,
- skládání stavebnic např. kostky – LEGO, PUZZLE,
- hry s korálky – koordinace rukou a zraku,
- tvoření z modelíny – zvládání základních dovedností, jako je mačkání, hnětení, válení a prostorová představivost,
- používání jednoduchých pracovních nástrojů – bezpečnost,
- práce s papírem – stříhání, vystřihování, vytrhávání nalepování, skládání,
- používání různých materiálů a technik,
- dodržování stanoveného postupu při práci – pozorně sledovat zadání, dokončit začatý úkol, uklízet hračky a materiál, spolupracovat s druhými, nerušit ostatní při práci,
- udržování čistoty při práci s pomocí vyučujícího udržovat vzhled třídy, vytváření vztahu k prostředí školy,

- plnění drobných úkolů ve třídě – rozdávání a uklízení pomůcek, zalévání květin, mazání tabule apod.,
- rozvíjení vůle, cílevědomosti, soustředěnosti prostřednictvím pracovní aktivity,
- vytváření poznatků o významu práce – úměrně věku,
- upevňování kladného vztahu k práci – radost z vykonané práce,
- šetrné zacházení s předměty,
- využívání všech vhodných příležitostí k uplatnění takových činností, které zlepšují manuální zručnost a jemnou motoriku, která je základem pro výuku psaní.

2. 4. 8. Tělesná výchova

Cíl: Umožnit dětem radost z pohybu, rozvíjet jejich základní pohybové dovednosti, posilování pohybové výkonnosti a zvyšování tělesné zdatnosti.

Do oblasti tělesné výchovy patří:

- nácvik správného držení těla,
- seznamování s prostředím tělocvičny – respektování pravidel – rozvíjení základních pohybových dovedností dětí,
- pohyb podle pokynů, napodobování pohybu zvířat,
- orientace v prostoru,
- dechová a uvolňovací cvičení,
- chůze po schodech, po lavičce či jiném nářadí,
- výstupy a sestupy po žebřinách,
- běh, skoky, poskoky přes nízké překážky – skoky z místa, seskoky na měkkou podložku,
- hry s míčem – házení, chytání, koulení, přehazování, házení na cíl,
- přetahování,
- rovnováha,
- tanečky a písňe – prostupují celým vyučovacím procesem,
- hry na sněhu – bezpečnost,
- plavání – podle možnosti,
- jízda na koloběžce, tříkolce – podle možnosti,
- zdravotní cviky,

Vždy je v každé přípravné třídě důležité zhodnotit úroveň jednotlivých dětí a poté učební osnovy upravit individuálně pro každé dítě, aby postupně docházelo ke sjednocení na úrovni vhodné pro nástup do 1. třídy.

3. Praktická část

3. 1. Cíl výzkumu

Výzkum probíhal v jednotlivých třídách na základních školách a v přípravných ročnících. Děti z těchto tříd pocházely ze srovnatelných podmínek. Výzkumné vzorky jsem získala ze dvou měst, z Českých Budějovic a z Písku – Jihočeský kraj.

Práce se zaměřuje na současný stav vědomostí dětí, pojetí učitelů a vztah rodičů k přípravným třídám na našich školách.

Výzkumná část bude prokazovat, že absolvování přípravného ročníku determinuje pozdější úspěšnost romského dítěte v 1. ročníku ZŠ a zvyšuje jeho šanci na další vzdělávání.

3. 2. Charakteristika výzkumného vzorku a způsob jeho výběru

Poznatky k výzkumné části jsem shromažďovala od roku 2000 až do roku 2004.

Do výzkumného vzorku se zapojilo:

- a) 12 dětí, které navštěvovaly přípravný ročník, a 12 dětí, které nenavštěvovaly přípravný ročník.
- b) 5 dotazovaných rodičů, jejichž děti navštěvovaly přípravný ročník, a 5 dotazovaných rodičů, jejichž děti nenavštěvovaly přípravný ročník.
- c) 3 učitelé, kteří učili v přípravných třídách.
- d) 5 učitelů kteří učili na základní škole 1. třídu s žáky, kteří absolvovali přípravný ročník, i děti jiné národnosti a 5 učitelů, kteří vyučovali děti na základní škole 1. třídu s žáky, kteří neabsolvovali přípravný ročník, i děti jiné národnosti.

Šlo o děti šestileté a sedmileté – předškolní děti a děti, které chodí do ZŠ.

Nedostatky, kterým nešlo zabránit, mají původ v délce výzkumu – někteří rodiče i učitelé se odstěhovali.

Možné nedostatky vznikaly:

- a) Při výběru osob v jednotlivých výzkumných vzorcích, např. když je menší počet – 5 rodičů, jejichž děti navštěvovaly přípravný ročník, a 5 rodičů, jejichž děti nenavštěvovaly přípravný ročník, počet tří učitelů, kteří vyučovali v přípravných třídách. K tomuto vzorku můžeme přiřadit další výzkumný vzorek, a to je 5 učitelů, kteří vyučovali děti z přípravného ročníku na ZŠ, šlo i o děti jiné národnosti. Posledním výzkumným vzorkem je 5 učitelů, kteří vyučovali v první třídě na ZŠ děti, které přípravný ročník neabsolvovaly.
- b) Nedostatky, kterým nešlo zabránit, se projeví, protože výzkum byl prováděn poměrně dlouhou dobu, např. někteří rodiče a učitelé se odstěhovali.
- c) Dalším negativním vlivem je přání některých osob nezveřejňovat jejich jména.
- d) Poměrně malým počtem zkoumaných osob, bylo velmi obtížné je pro spolupráci získat.

3. 3. Metody výzkumu

Při práci jsem používala tyto výzkumné metody:

- pozorování,
- dotazníky,
- rozhovory
- testy,
- srovnávací.

3. 3. 1. Metoda pozorování

Metoda pozorování sleduje vzájemnou interakci a komunikaci 12 dětí, které navštěvovaly přípravný ročník, a 12 dětí, které nenavštěvovaly přípravný ročník. Ve výzkumném vzorku byli pozorováni učitelé, rodiče a děti.

3. 3. 2. Metoda dotazníková

Metoda dotazníková shromažďuje data na základě dotazování osob. Formulují konkrétní cíle a získává hromadné údaje. Z hlediska dané hypotézy stylizujeme jednotlivé otázky a zaměřujeme je na podstatné stránky zkoumaných jevů a procesů. Ve výzkumném vzorku byli dotazováni učitelé, rodiče a děti. Dotazníky jsem sestavovala samostatně podle svých zkušeností.

3. 3. 3. Metoda rozhovoru

Metoda rozhovoru shromažďuje data. Je založena na přímém dotazování. Používá se v souvislosti s dalšími metodami, jako je dotazník. Základní podmínkou její účinnosti je přesné stanovení cíle, vypracování plánu výzkumu a stanovení hypotézy. Slouží jako doplnění a upřesnění metody dotazníkové.

3. 3. 4. Metoda testů

Metoda testů patří do kapitoly „Vybrané techniky měření v pedagogických výzkumech“. Test je výhodný pro svou časovou nenáročnost a snadný způsob hodnocení výkonů. Pod pojmem měření se obecně chápe srovnávání měřené veličiny s podobnou veličinou, která byla přijata jako jednotka.

- a) Nejjednodušším způsobem měření je zjišťování množství prvků nějakého souboru.
- b) Druhý způsob charakteristického uspořádání, spočívá v tom, že zkoumané jevy se řadí podle klesající nebo rostoucí hodnoty podle určité vlastnosti zkoumaných objektů.

Test který jsem aplikovala ve své práci jsem sestavila samostatně. Vytipovala jsem si znalosti a dovednosti dětí a podle toho jsem sestavila otázky ve zkušebním testu.

3. 3. 5. Metoda srovnávací

Metoda srovnávací byla použita ve všech výzkumných vzorcích. Umožňuje zjistit, v čem se liší jednotlivé výzkumné vzorky a v čem

se shodují. Její použití předpokládá analýzu srovnávaných jevů a procesů. Bylo provedeno celkové vyhodnocení výsledků úkolů, které děti ze srovnatelných podmínek vypracovaly.

3. 4. Hypotézy

Výzkum vlastního integračního procesu byl založen na následujících hypotézách:

1. Děti, které nenavštěvují přípravný ročník, mají problémy v oblasti výchovy a vzdělávání.
2. Příprava dětí z mateřské školy pro edukaci na základní škole se projevuje pozitivně.
3. Absence přípravného ročníku se projevuje negativně ve sféře volného času, ale zejména při zvládání českého jazyka.
4. Návštěva přípravného ročníku je pozitivním základem pro kooperaci mezi učitelem a rodinou.
5. Děti, které navštěvují přípravný ročník, se lépe přizpůsobují školním podmínkám a lépe zvládají edukační nároky.

3. 5. Interpretace postupu a výsledků výzkumu

Výzkum byl realizován na těchto pracovištích:

1. jedna ze základních škol v Českých Budějovicích,
2. jedna ze základní škol v Písku,
3. přípravný ročník sídliště Máj, České Budějovice,
4. mateřská škola sídliště Máj, České Budějovice,
5. lokalita sídliště Máj, České Budějovice

Výzkum byl zaměřen na současný stav, zkušenosti učitelů a názory rodičů.

1. výzkum byl realizován na základní škole v přípravném ročníku v Českých Budějovicích v roce 2001.

Výzkum trval od 1. října do 31. června. Do výzkumného vzorku bylo zapojeno 12 dětí, které chodily do přípravného ročníku, a 12 dětí, které nechodily do přípravného ročníku. Děti samostatně vyřešily natištěné testy s úkoly, které jim byly prezentovány v průběhu vyučování.

Úkol č. 1 - vymalovávání draka – děti měly za úkol podle vzoru vymalovat celého draka. Velký důraz byl kladen na rozeznávání barev, přetahování a techniku práce.

Úkol č. 2 - z pracovního sešitu - písanka - okopírovaná základní ukázka např. obtáhnout klubíčko, doplnit počet teček do uzavřeného prostoru – byla zde sledována motorika, prostorová orientace, zraková analýza a syntéza.

Úkol č. 3 - namalování postavy, maminka. Porovnávala se celková výška kresby, technika kresby, správný počet prstů atd.

Úkol č. 4 - matematická představivost, zkoumání operační techniky v matematice atd. (Příloha č. 1).

U výzkumu číslo jedna se hodnotila - přesnost, trpělivost, výkonnost atd. (Příloha č. 1).

2. výzkum probíhal průběžně. Ze zkušeností z rozhovorů s rodiči, jsem sestavila dotazník. Dotazník měl 20 otázek. Na otázky odpovídali rodiče. Odpovědi jsem vyhodnotila. (Příloha č. 2).

3. výzkum probíhal na sídlišti Máj, v Českých Budějovicích, v letech 2001 – 2004. Informace byly průběžně shromažďovány. Dotazník byl připraven pro 3. učitele, kteří vyučovali v přípravných ročnících. Učitelům bylo položeno celkem 21 otázek a odpovědi na otázky byly vyhodnoceny. (Příloha č.3).

4. výzkum probíhal na sídlišti Máj v Českých Budějovicích na základní škole v Písku v letech 2001 – 2004. Do výzkumného vzorku se zapojilo 5 učitelů, kteří vyučovali děti v 1. třídě na ZŠ, které neabsolvovaly přípravný ročník. Pět učitelů, kteří vyučovali v 1. třídě na ZŠ, děti které absolvovaly přípravný ročník. Na otázky odpovídali učitelé a odpovědi na otázky byly vyhodnoceny. (příloha č.4).

5. výzkum byl realizován na základě rozhovoru s paní učitelkou Mgr. Marií Lukešovou ze ZŠ T. G. Masaryka v Písku a s paní ředitelkou Mgr. Danuší Humlovou ZŠ T. G. Masaryka v Českých Budějovicích. Jejich zkušenosti obsažené v rozhovorech, jsem poté vyhodnotila.

3. 6. Rozbor výsledků výzkumu

1. výzkum

V první a druhé tabulce jsou porovnávány číselné výsledky dětí, které navštěvovaly přípravný ročník a které nenavštěvovaly přípravný ročník. (Příloha č. 1)

Celkové ohodnocení znalostních testů v jednotlivých úlohách je shrnuto a vyhodnoceno. (Příloha č.1)

Jednotlivá data mají ověřit znalosti dětí, které mají absolvovat předzápis do 1. třídy základní školy.

Postup zpracování jednotlivých dat:

- Tabulka č. 1 – práce 12 dětí, které absolvovaly přípravný ročník.
- Tabulka č. 2 – práce 12 dětí, které neabsolvovaly přípravný ročník.
- Děti odpovídaly na 4 otázky.
- Hodnocení otázek a) Znamky byly také používány jako body – stupeň 1 – 5.

- b) Znamky ze 4 prací se sečetly a vypočítalo se, celkem kolik bodů každé dítě dostalo.
Nejvyšší celkový počet bodů u jednotlivých otázek znamená nejnižší výsledek.
Nejnižší celkový počet bodů u jednotlivých otázek znamená nejvyšší výsledek.
- c) Na závěr bylo vyhodnocení v tabulce č. 1 a v tabulce č. 2. U dětí, které nechodí do přípravného ročníku je nejvyšší dosažený celkový počet bodů u jednotlivých úkolů 19.
U dětí, které chodí do přípravného ročníku je nejnižší dosažený celkový počet bodů u jednotlivých úkolů 7.

Nejvyšší dosažený výsledek koeficient číslo 19 znamená u dětí, které nechodily do přípravného ročníku špatný výsledek. Děti nejsou připravené pro nástup do 1. třídy.

V tabulce č. 1 a v tabulce č. 2 jsou celkové body barevně označeny.

Z výsledků dat z tabulek č. 1 a č. 2 vyplývá, že děti, které nechodí do přípravného ročníku a můžeme říci i do mateřské školy, kde se děti připravují na úspěšný nástup do 1. třídy na základní školu, mají mnohem horší výsledky a možnost vyrovnat se dětem, které absolvují přípravný ročník nebo mateřskou školu je velmi malá. Téměř by se dalo říci nedosažitelná. (Příloha č. 1)

Závěrečné vyhodnocení jednotlivých dat – bodů z tabulky č. 1 a č. 2

V tabulce č. 1 – jsou vyhodnoceny děti, které do přípravného ročníku chodily. Z tabulky vyplývá, že děti, které chodily do přípravného ročníku, mají celkový počet bodů 64, to znamená hodnocení průměrného žáka ve skupině je 5, 3. (Příloha č.1)

V tabulce č. 2 jsou vyhodnoceny děti, které do přípravného ročníku nechodily. Celkový počet bodů 193, to znamená hodnocení průměrného žáka ve skupině je 16,1. Z toho vyplývá, že děti, které nechodí do přípravné třídy, dosahují horších výsledků při samostatné práci. (Příloha č. 1)

Hypotéza se potvrdila.

2. výzkum

V první a druhé tabulce porovnáváme výsledky otázek rodičů dětí, které navštěvovaly přípravný ročník, a dětí, které nenavštěvovaly přípravný ročník. (Příloha č. 2)

Jednotlivá data mají prokázat, že děti, které navštěvují přípravný ročník nebo mateřskou školu, mají větší šanci úspěšně pokračovat v 1. ročníku základní školy. Děti, které nechodí do přípravného ročníku, nemusí vždy úspěšně zvládnout 1. stupeň základní školy.

Otázky byly položeny rodičům tak, abychom zjistili, co rodiče nejvíce považují v životě dítěte za důležité a co za méně důležité. Zjistíme z tabulek č. 1, 2 např. jestli děti více času pobývají na ulici, jakým jazykem doma hovoří, jestli dětem čtou rodiče doma pohádky a další otázky, které jsou uvedeny. (Příloha č. 2)

V tabulkách č. 1 a 2, byly vyhodnoceny odpovědi.

Hodnocení - odpověď „ano“ - 1 bod
- za odpověď „ne“ - 0 bodů

V tabulce č. 1 jsou uvedeny děti které nechodily do přípravného ročníku. Z tabulky číslo 1 vyberu otázky č. 1,2,4,7,10,11,12,13. Odpovědi na otázky z tabulky č. 1 budu porovnávat s tabulkou č. 2, kde jsou uvedeny děti které chodily do přípravného ročníku. Z tabulky číslo 2 vyberu otázky č. 5,6,8,18,13,15,16,9. (Příloha č. 2)

Vyhodnocení vybraných otázek z tabulek č. 1 a 2.

V tabulce č. 1 vezmeme otázku č. 1, v tabulce č. 2 otázku č. 5, obě odpovědi na otázky můžeme mezi sebou srovnávat. Z odpovědi vyplývá, že dítě které nechodí do přípravné třídy, pracovní místo nebo svůj kout nemá, opakem je výsledek u dítěte, které navštěvuje přípravný ročník, kde pracovní kout má, tzn. že si více např. maluje, hraje. Záleží především na tom, jaký byt jednotliví rodiče mají, ale určitě se najde pro dítě, které potřebuje trochu soukromí, malinký kouteček, kde může pobývat. Většinou se stává, že rodina, kde nechodí dítě do přípravné třídy, nepřemýšlí o tom, že by jejich dítě mělo mít svůj kout, kde by si např. hrálo. V rodinách těchto dětí je často zvykem, že obývají příslušníci domácnosti všechny místnosti společně. U dětí, které navštěvují přípravný ročník, můžeme ovlivnit trochu situaci tím, že pokud je to možné, můžeme rodičům vysvětlit důvod, proč má mít dítě svůj koutek, kde si může hrát a pobývat. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 2 z tabulky č. 1 s odpovědí na otázku č. 6 z tabulky č. 2 porovnáme mezi sebou a zjistíme, že rodiče posílají své dítě do přípravné třídy, pracují s dítětem popřípadě dítě pracuje samostatně i bez rodičů. Rodiče dětí, které chodí do přípravné třídy, se snaží s učiteli udržovat stálý kontakt. Na základě určitého působení na dítě vytvářejí rodiče svým dětem dobré podmínky např. tím, že dítěti umožní mít svůj koutek, kde může samostatně a nebo s pomocí rodičů pracovat, např. malovat. Dítě, které do přípravné třídy nechodí není zvyklé samostatně pracovat. V druhém případě můžeme pozorovat,

že podmínky v rodině jsou velmi dobré, dítě skutečně pracuje samostatně i bez rodičů. V tomto případě můžeme říci, že děti, které nechodí do přípravné třídy mají velké potíže při nástupu do 1. třídy. Nejsou zvyklé samostatně myslet a k práci nepřístupují zodpovědně. Nejsou dostatečně pracovitě a důsledné. (Příloha č. 2)

Srovnáme odpovědi na otázku č. 4 z tabulky č. 1 s odpovědi na otázku č. 8 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že děti které nechodí do přípravné třídy, více času pobývají na ulici. Doma se nevzdělávají a více času věnují rodině, kamarádům, a nebo samostatné domácí práci. Naopak děti, které chodí do přípravného ročníku, více času věnují vzdělání a jsou lépe motivovány k lepším výsledkům např. ve vzdělání. Více přemýšlí a lépe si připravují odpolední program, třeba i s rodiči. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 7 z tabulky č. 1 s odpovědi na otázku č. 18 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že romské děti, které nechodí do přípravné třídy, neznají české děti, neumí navazovat s nimi kontakt. Když se snaží kontakt navázat, dojde později k hádce a ubližování. Neumí si hrát a do českého kolektivu se bez větších problémů nezapojí. Snaží se mezi dětmi předvádět. Děti, které navštěvují přípravný ročník, jsou v komunikaci s českými dětmi velice obratné. Kamarádí s dětmi, které znají z přípravné třídy, a tím poznávají další české děti, které s nimi navazují kamarádský vztah. Samozřejmě můžeme říci, že také se objeví dítě, které i když do přípravné třídy chodí nenaváže s českými dětmi vztah. Ale můžeme předpokládat, že děti, které chodí do přípravné třídy, mají větší možnosti dobře se začlenit do českého kolektivu. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 10 z tabulky č. 1 s odpovědi na otázku č. 13 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že děti, které nechodí do přípravných tříd, neznají se s českými dětmi. Neumí navázat s českými dětmi vztah. Nevědí, co je čeká v 1. třídě. Co se od nich bude chtít. Proč budou muset chodit do 1. třídy, když doposud jenom byly na ulici nebo doma. Nedovedou si představit chodit každý den do školy. A tak na otázku odpovídají většinou „ne“. Kdo odpoví na otázku „ano“, nedokáže vysvětlit, proč se do 1. třídy těší. Děti, které chodí do přípravné třídy, kamarády znají,

v kolektivu českých dětí se většinou přizpůsobí velmi dobře. Podmínky školské zvládají a vědí co učitel od nich očekává. Každodenní chození a vstávání do školy jim nedělá velké problémy. Těší se na kolektiv a na to, co se ve škole nového dozvedí. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 11 z tabulky č. 1 s odpovědí na otázku č. 15 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že děti, které nechodí do přípravné třídy, neposlouchají pohádku vůbec nebo velmi málo. Děti, které chodí do přípravné třídy, poslouchají pohádku často. Zajímají se o vyprávění pohádek, které slyší např. v televizi, nebo od svých rodičů a učitelů. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 12 z tabulky č. 1 s odpovědí na otázku č. 16 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že děti, které nechodí do přípravné třídy, poslouchají pohádky především v romštině, méně v češtině i méně v jiném jazyce. Děti, které do přípravné třídy chodí, více poslouchají pohádky v češtině, v romštině i v jiném jazyce. V přípravné třídě se každý den čte, vypráví a poslouchá česká pohádka. V jiném jazyku se v přípravných třídách moc pohádka neposlouchá, protože děti, které chodí do přípravného ročníku, mají více starostí s českým jazykem a jiné jazyky by těžko zvládaly. Je samozřejmě podle zájmu možné v přípravném ročníku vyučovat i jiný jazyk, např. angličtinu. (Příloha č. 2)

Srovnáváme odpovědi na otázku č. 13 z tabulky č. 1 s odpovědí na otázku č. 9 z tabulky č. 2 porovnáváme mezi sebou odpovědi na otázky a zjistíme, že děti, které nechodí do přípravné třídy, více mluví doma jazykem romským. Méně jazykem českým. Děti, které navštěvují přípravný ročník, více mluví doma českým jazykem i jejich rodiče se snaží doma českým jazykem mluvit. (Příloha č. 2)

Hypotéza se potvrdila.

3. výzkum

V tabulce č. 1, jsou porovnávány výsledky názorů učitelů, kteří v přípravných třídách učili. (Příloha č. 3)

Z tabulky č. 1 vyplývá:

U dětí, které navštěvovaly přípravný ročník, se opět potvrzují dobré výsledky a úspěšné zvládnutí učiva, pokud nejde samozřejmě o poruchy učení. Jednotlivé otázky se dají ohodnotit a je možno se zamyslet nad problémy, které děti mají. Dalším důležitým bodem je pokračování v dalším vzdělávání, které bylo v průběhu přípravného ročníku rozvíjeno. Tomuto úspěšnému kroku v dalším vzdělávání přispívají učitelé, rodiče, romské asistentky i jiní lidé, kteří s dětmi přicházejí do styku. Hlavní body, které jsem uvedla, jsou samozřejmě platné pro všechny děti, i pro ty, které nenavštěvovaly přípravný ročník či jiné vzdělávací zařízení např. mateřskou školu. (Příloha č. 3)

Růžovou barvou jsou označené vybrané otázky, ke kterým bych chtěla něco podotknout.

Otázka č. 5. Pokud nám při výuce pomáhá romská asistentka, která je součástí pedagogického personálu ve škole, může ovlivňovat mnoho negativních jevů, které při kontaktu s dětmi mohou nastat. Dobrým předpokladem mezi dítětem, učitelem a romskou asistentkou je dobře ovládat romský jazyk. Situace může nastat při vyučování, kdy dítě nerozumí učiteli, co říká a neovládá řeč v českém jazyce. Dítě rychle pochopí v romském jazyce co učitel říká. Může situaci vyřešit učitelka, pokud ovládá romský jazyk. Někteří učitelé romskému jazyku nerozumí. Spolupracují s romskou asistentkou. Nejdůležitější je, aby romská asistentka měla dobrý vztah dětem učitelům, rodičům s kterými se bude pravidelně setkávat. (Příloha č. 3)

Otázka č. 7. Pokud rodiče budou věřit ve vzdělání, ovlivní další vývoj svých dětí. Je důležité pokračovat např. ve vzdělání a žít i trochu jinak, než žili jejich rodiče. Především záleží na paní učitelce a případně

na romské asistence. Romská asistentka např. vysvětlí rodičům, jak je důležité se např. zapojovat do jednotlivých akcí školy. Cílem je přesvědčit rodiče a děti, že vzdělání je dobrý začátek úspěchu jejich dětí, žít spokojeně. Předpokladem úspěchu je navázat dobrý vztah jak u dětí tak u dospělých. Vzájemná důvěra učitelů, dětí, rodičů je dobrým krokem pro úspěšné zvládnutí výuky. (Příloha č. 3)

Otázka č. 9. Je důležité u romských dětí, které nemají upevněné návyky umožnit pravidelný styk s českými dětmi. Mnohem rychleji se přizpůsobí podmínkám v naší společnosti. Naším cílem je s těmito dětmi se stýkat co nejčastěji a svým příkladem působit na jednotlivé národnostní skupiny a menšiny, které chtějí v naší společnosti žít a mít své stálé místo. (Příloha č. 3)

Otázka č. 12. Z předešlých výsledků, které jsou zveřejněny v jednotlivých tabulkách, vyplývá, že dětem, není poskytnuto od mládí vzdělání a kladný příklad v rodině. Děti mají velké potíže a těžko se přizpůsobují životním podmínkám, mají velké problémy se začlenit do jiné komunity naší společnosti, kde chtějí žít. (Příloha č.3)

Otázka č. 13 V některých případech může být doprava do školy pro romské rodiče také důležitá, protože rodiče nejsou ochotni platit dětem dopravu. U dětí se může objevit překážka např. ranního vstávání. Děti neradi překonávají překážky. Např. dítě nechce vstávat – chce být v domácím prostředí u své rodiny. I když může nastat příklad, že se dítěti ve škole líbí, ale není podpora u rodičů. Dítě s rodiči snadno podlehne pohodlnému řešení. Takových příkladů např. kdy dítě nechodí do školy může nastat i více. Rodiče řeší vzniklou situaci po svém a neuvědomují si své důsledky. (Příloha č. 3)

Otázka č. 17. Vzdělání učitelů, kteří ovládají jazyk příslušné komunity, je důležité pro dobré navázání kontaktu a důvěry dítěte. Cítí se jistě a výsledky ve výuce jsou lepší. Zpracování učebnic pro tuto minoritní vrstvu je velkým pokrokem. Např. v učebnicích pro romské děti je velmi podrobně zpracována otázka jejich kultury. Setkávají se svým jazykem a se svojí identitou. Vědí kam patří a kde mají svoje místo. Musíme jim k tomuto cíli podat pomocnou ruku. (Příloha č. 3)

Další otázky, které nejsou vyhodnoceny a nejsou vyznačeny růžovou barvou, nemají větší důležitost, mají pouze doprovodný charakter. Není důležité odpovědi rozebírat slovně. Jejich význam je dostatečně zřejmý přímo z tabulky. (Příloha č. 3)
Hypotéza se potvrdila.

4. výzkum

V tomto výzkumu porovnáváme výpovědi učitelů 1. ročníku na ZŠ, kteří učili děti romské národnosti i jiné národnosti, které navštěvovaly přípravný ročník a učitelů, kteří učili děti romské národnosti i jiné národnosti, které nenavštěvovaly přípravný ročník. (Příloha č. 4)

V tabulce č. 1 a 2 jsou vybrané otázky označeny zelenou barvou. Následuje vyhodnocení vybraných otázek.

Otázka č. 2 Nejlépe se přizpůsobují školním podmínkám vietnamské děti. Na druhém místě po absolvování přípravného ročníku Romové, kteří si dovedou např. vytvořit představu o školních podmínkách. Romové, kteří přípravný ročník neabsolvují, nejsou připraveni na školní práci a také mají problémy ve škole. (Příloha č. 4)

Otázka č. 4. Po absolvování 1. ročníku měli velké problémy ve výuce Romové, kteří nechodili do přípravného ročníku, opakovali 1. ročník na ZŠ, Romové kteří do přípravného ročníku chodili, problémy se školní výukou v 1. ročníku neměli. První ročník absolvovali a pokračovali do druhého ročníku. Vietnamské děti pokračovaly bez přípravného ročníku do druhého ročníku. (Příloha č. 4)

Otázka č. 5. Předmět český jazyk dopadl velmi pozitivně u dětí, které absolvovaly přípravný ročník. Předmět český jazyk u dětí, které nenavštěvují přípravný ročník nebo mateřskou školu, dopadl negativně, protože děti, které do přípravného ročníku nechodily, neuměly a neznaly např. pohádky, básničky. Neuměly pořádně česky. Doma rodiče hovoří s dětmi romským jazykem. Děti jsou nepřipravené na každodenní vyučování a 1. třídu nezvládají. Často se stává u romských dětí, že musí

opakovat ročník, aby vůbec zvládly základy výuky, které měly znát už před nástupem na základní školu. (Příloha č. 4)

Otázka č. 6. Podle individuálního plánu vyučují učitelé děti, které mají pedagogicko-psychologické vyšetření z poradny. Podle příslušných doporučení z pedagogicko-psychologické porady učitelé individuálně přistupují k žákovi při vyučování. Pracují podle individuálního plánu. Podle individuálního vzdělávacího plánu probíhá výuka žáka, kde je přesně napsáno a doporučeno od psychologa, jakou má dítě případnou vadu, a jak nejlépe pomoci dítěti při výuce podle určitých doporučení. Učitel postupuje přesně podle individuálního vzdělávacího plánu a dítěti tak pomáhá pomalým tempem zvládnout např. učivo, které samo nezvládne, jen s pomocí pedagoga. Podle dotazníku většina dotazovaných učitelů individuální plán používá. Podle mého názoru je lépe individuální plán používat. Dětem, učitelé individuálním přístupem umožní lepší pochopení látky a zvládnutí učiva. (Příloha č. 4)

Otázka č. 10 Učitelé ze základní školy se shodují v názoru, že romské dítě, které pochází z nevýhodných podmínek, má většinou velké problémy při nástupu do 1. třídy. Situace, která vzniká se musí řešit způsobem, který není příjemný pro učitele ani pro dítě. První třídu základní školy žák nezvládne. Když se zamyslíme nad problémem, jak řešit situaci dítěte, které pochází z nesrovnatelných podmínek, potřebuje více času např. pro přizpůsobení školním podmínkám, upevnění základních návyků. Předškolní dítě, které pochází z nesrovnatelných podmínek upevněné základní návyky nemá, v rodině je nezískalo. Lépe pro romské dítě je přípravný ročník absolvovat. Naučí se základním návykům, svědomitosti, trpělivosti, pozornosti a odpovědnosti. Naváže vztahy s českými dětmi. V přípravném ročníku např. každé dítě má své místo, kde odkládá své věci. Určitým pedagogickým přístupem, působením na romské dítě, vytvoříme určitý osobní nadhled a řád. Při stálém kontaktu v přípravném ročníku vzniká pevný vztah, mezi učitelem a dítětem. Děti respektují učitele. Přizpůsobí se snadno školním podmínkám. Rodiče při kontaktu s pedagogickým pracovníkem a při spokojenosti svého dítěte v přípravném ročníku, získají ke škole větší důvěru a děti podpoří ve vzdělání. (Příloha č. 4)

Otázka č. 11. Přípravný ročník absolvovaly všechny děti, které do přípravné třídy chodily. Pokud byla spolupráce s rodiči dobrá, chápali rodiče otázku, proč musí chodit jejich děti do školy. Rodičům především šlo o své děti, aby dětem nikdo neubližoval. Hlavní problém romských rodin je nedostatek finančních prostředků. Protože se musí v mateřské škole platit školné, většinou rodiče své dítě do mateřské školy neposílají. Chtěla bych upozornit na jeden případ, který se stal v jedné nejmenované mateřské školce, přesto že v mateřské školce měli volné místo. Rodiče žádali umístit své dítě do mateřské školky. Jejich dcera byla velmi šikovná. Nebylo jim umožněno zapsat dceru do mateřské školy. Podle mého názoru není konkrétní přístup vhodný. Pokud dítě rodičů splňuje určité požadavky, mělo by být umístěno do mateřské školy jako ostatní děti. (Příloha č. 4)

Otázka č. 12 Podle dotazníku absolvovaly přípravný ročník všechny děti, které se do přípravného ročníku přihlásily. Na druhé straně je velmi nešťastné, že přípravné ročníky zanikají. Nemají dlouhého trvání. Myslím si, že učitelé nechtějí v těchto přípravných třídách učit, protože je to velmi namáhavé pracovat s romskými dětmi. Nemáme mnoho odborných učitelů, kteří by tyto otázky romských dětí znali a rozuměli jim. Většinou to dopadne tak, že romské dítě přijde do 1. třídy. Stejný problém nastane znovu a znovu, že učitel se musí v 1. třídě potýkat s problémy romských dětí, např. nepřizpůsobení se kolektivu, nezvládnutí učení atd. Tyto problémy se mohly řešit už v přípravném ročníku. Učitel a dítě tak mohli pokračovat bez menších dalších problémů, které jsou zbytečné a stejně se nakonec musí vyřešit např. že musí opakovat 1. ročník. Děti se dovedou zapojit do kolektivu lépe, když absolvují přípravný ročník. (Příloha č. 4)

Otázka č. 13 Děti, které absolvovaly přípravný ročník, se dovedou přizpůsobit jednotlivým podmínkám lépe. Podle přání učitele řeší zadané úkoly někdy i s pomocí, ale vyřeší je v klidu, protože jsou zvyklé pracovat a přemýšlet nad prací, kterou mají udělat. Rychle se zapojí do kolektivu českých dětí. Nemají velké kázeňské problémy. Poslouchají učitele a respektují jeho autoritu. Opakem jsou děti, které přípravný ročník a mateřskou školu nikdy neabsolvovaly. Děti mají velké problémy s kázní, s udržením pozornosti při vyučování, jsou netrpělivé, ohrožují

ostatní děti a nerozumí, co učitel říká. Neumí pořádně česky. Učitel musí více času věnovat žákům, kteří přichází z těchto podmínek. (Příloha č. 4)

Otázka č. 14 Přípravná třída je důležitá pro každé dítě, které pochází ze sociálně slabé skupiny obyvatel. Rodiče těchto dětí jim nemohou poskytnout tolik vědomostí, protože to neumí. Řeší to podle své situace, ve které se nachází. Žijí jiným způsobem. Vzdělání pro ně je až na třetím místě v žebříčku jejich hodnot. Ale na druhé straně, když poznají, že to s jejich dětmi myslíme upřímně, začnou vám důvěřovat. Pokud chceme do budoucna, aby tyto děti zvládaly bez problémů základní školní docházku, měli bychom přemýšlet jak upevňovat a zachovávat přípravné třídy. Je to cíl a první krok do budoucna, aby tyto děti zvládaly 1. třídu na základní škole bez problémů. (Příloha č. 4)

Z výsledků výzkumných vzorků v tabulkách vyplývá, že děti, které navštěvují přípravný ročník, mateřskou školu a jiné vzdělávací zařízení, jsou daleko přizpůsobivější a rychle dosahují lepších výsledků ve školním prostředí. Nemusí opakovat ročník a problémy řeší přímo s pedagogickým pracovníkem nebo jsou v kontaktu se svou asistentkou, popřípadě s pedagogicko-psychologickým pracovníkem. Opačný postup je, jestliže žák, který neabsolvoval přípravný ročník nebo mateřskou školu. V 1. třídě v ZŠ můžeme u žáka zjistit jednotlivé projevy nevhodného chování, nepřizpůsobivost např. v kolektivu. Pokud se tyto problémy vyskytnou, musíme je řešit co nejdříve. Nejčastějším problémem žáků, kteří nenavštěvovali přípravný ročník ani mateřskou školu, je špatný prospěch. Tyto neúspěchy často nejsou způsobeny nedostatečnou inteligencí, ale tím, že žáci často nerozumí látce, protože nikdy o té věci neslyšeli a jsou velmi pozadu např. v přehledu, v orientaci, v myšlení v logickém uvažování běžného dítěte, které naopak absolvovalo přípravný ročník. Základní přehled, běžnou orientaci by měl získávat v rodině, v přípravné třídě v mateřské škole. Pokud žáci s výraznými problémy skutečně absolvují 1. ročník ZŠ, není myslitelné, že děti budou bez problémů pokračovat v 2. ročníku ZŠ. Můžeme tuto situaci posoudit např. v základní škole T. G. Masaryka v Písku, kde mají romské děti velmi dobře podchyceny od začátku školní docházky. Spolupracují s romskými asistentkami, které pracují např. s romskými dětmi. Poněkud jiná situace je u vietnamských rodin kde nedochází k tolika problémům. Vietnamské děti jsou daleko přizpůsobivější a co je

podstatné a velice důležité, rodiče vietnamských dětí dbají na vzdělání a přistupují ke vzdělání důsledněji. Většinou u vietnamské rodiny nedochází k tolika problémům. Je to dáno životem jejich rodičů, většina jejich rodičů podniká. Vzdělání kladou ve svém životním žebříčku na první místo. Snadno se přizpůsobí. Myslím si, že přípravné třídy jsou velice důležité pro děti, které potřebují individuální přístup. Hypotéza se potvrdila

3. 7. Kasuistiky pedagogů

5. výzkum

Rozhovor s pí. ředitelkou Mgr. Danuší Humlovou
Ředitelka základní školy T.G. Masaryka v Českých Budějovicích

Rozhovor s pí. zástupkyní Mgr. Marií Lukešovou
zástupce 1. stupně na ZŠ T. G. Masaryka v Písku

Zpracování základních údajů – osobní rozhovor s vyučujícími, Jihočeský kraj – města
- České Budějovice a Písek.

Paní ředitelka Mgr. Danuše Humlová pracuje na základní škole Rudolfovská v Českých Budějovicích. S problematikou přípravných tříd se paní ředitelka Humlová setkávala již od jejich vzniku. Získané zkušenosti uplatnila jako učitelka v přípravné třídě, kde učila. Po učitelské praxi nastoupila jako ředitelka základní školy, kde působí dodnes.

„První přípravné třídy se zřizovaly v Českých Budějovicích na naší škole. Paní učitelka, která učila v přípravné třídě se jmenovala Mgr. Jaroslava Minaříková. Získala určité zkušenosti a ty předávala dalším učitelkám, které v této práci dále pokračovaly.

Na území města v tehdejší době nastoupilo ročně do prvních tříd asi 30 – 50 romských dětí. Přibližně polovina měla bydliště na sídlišti Máj, ostatní žily ve vnitřním městě, kde se nachází i naše škola. Přípravné třídy se začaly zřizovat v této lokalitě proto, že byly neustálé problémy

s romskými dětmi. Romské děti nastoupily školní docházku s výrazným handicapem, s velmi nízkou znalostí českého jazyka a s omezenou verbální a pojmovou dotací, takže se od prvopočátku opožďovaly za svými spolužáky, prvňáčky, protože prostě učiteli nerozuměly. Pomoci dětem, které mají těchto problémů více než ostatní děti, s domácí přípravou do školy je ve většině romských rodin problém. Výsledkem nedostatků, které se potvrzují i dnes, je stále výraznější selhávání v prospěchu, a to i v případech, kdy intelektová výbava dítěte je na průměrné nebo i vyšší úrovni. Mnohé romské děti ukončují školní docházku v některé z nižších tříd. Absolvování školní docházky všech ročníků základní školy je výjimečné. Zde nastává velký problém, který se snažíme řešit na naší škole tak, že romské děti, které přijdou do naší školy, necháme projít 1. třídou, kde můžeme říci, že je to vlastně příprava na 1. třídu. Ale musíme si uvědomit, že toto dítě ztratí zbytečně jeden školní rok. Tato situace je nešťastná, protože děti opakují 1. třídu znova. Některé děti mají opětovné problémy, když opakují 1. třídu po druhé. Učitel nemá tolik času, obzvláště v 1. třídě, se věnovat důsledně romskému dítěti tak, jak by se mu věnoval učitel v přípravné třídě. Tyto děti, které neprojdou přípravným ročníkem nebo nenavštěvují mateřskou školu, dosud nezískávají negativní zkušenosti ve styku s ostatními dětmi, nezažívají dosud pocit neúspěchu, selhání. Zaostávají za svými vrstevníky, se kterými díky svému sociálnímu zázemí a většinou nízké vzdělanostní úrovni rodičů nemohou v učení držet krok.

Domnívám se a jsem přesvědčena, že právě u malých dětí je možno získat pozitivní přístup ke vzdělání. Vychovávat je ke vzdělání, dát jim pocit úspěšnosti a tím vytvářet kladnou motivaci ke vzdělávání i mezi rodiči. Rodiče naopak projevují zájem o přípravné třídy u svých dětí. V přípravné třídě, která svým dobrým přístupem k romským dětem vytváří dobrý ohlas mezi rodiči a dětmi. To se pak projevuje kladným příkladem pro ostatní romské děti. Myslím si, že přípravný ročník pro romské děti je velkým přínosem do budoucna.“

Na základě návštěvy na základní škole v Českých Budějovicích předkládám práce dětí, které navštěvují tuto školu. (Příloha č. 5)

Zástupkyně ředitele školy Mgr. Marie Lukešová pracuje na základní škole T. G. Masaryka v Písku.

„Na základní škole, kde učím už několik let, učíme děti romské, české a vietnamské. Snažíme se vytvořit těmto dětem rovné vzdělávací příležitosti, to znamená, že přistupujeme k těmto dětem stejně. Mohu zodpovědně říci, že za ta léta, co učím, se mi zdá, že romské děti se neumí přizpůsobit podmínkám, které zde máme. Naopak vietnamské děti pochází z rodin, které mají ve svém žebříčku hodnot vzdělání jako jednu z priorit! Ve vietnamské komunitě si přejí rodiče, aby jejich děti získaly hodnotné vzdělání, které jim umožní úspěšné začlenění do společnosti. Rodiče pracují na tržištích a chtějí, aby jejich děti studovaly. Tyto děti jsou velice motivované a patří mezi nejlepší žáky školy. Po úspěšném absolvování základní školy odcházejí studovat na střední školy a to i přes počáteční handicap, kterým je český jazyk. Pro mnohé z nich je též tím oříškem, který musí dětem pomoci překonat hlavně učitelé. Rodiče dětí často český jazyk neumějí. Výjimku tvoří děti vietnamských přistěhovalců, které se v Česku narodily a chodily tu už do školy. Tyto děti mluví plynne oběma jazyky, někdy si mezi sebou povídají dokonce víc česky než vietnamsky. Čím mladší dítě začne mluvit stejným jazykem jako ostatní děti, tím dříve se začlení do výuky, tak i do dětského kolektivu. Když přijde do nižšího ročníku dítě, které nemluví česky, asi měsíc se rozkoukává, postupně začíná rozumět a nakonec i mluvit. Ostatní děti, když vidí snahu dítěte, pomáhají mu a brzy ho přijmou mezi sebe. Opak je u romských dětí, které např. motivaci k práci, k učení, k snažení se začlenit do kolektivu českých dětí nevidí. Je to i podmíněno tím, že většina rodičů romských dětí do práce nechodí. V romské rodině se mluví především romským jazykem. Vzdělanost rodičů je také na nízké úrovni. Děti nemají potřebu vyniknout, nemají cíl. Chtějí být jako rodiče a žít stejným způsobem. Tato přemýšlení a směřování těchto romských rodin vede k častým problémům ve škole i ve společnosti. Často jsou odsouzené k vlastnímu životu ve své romské komunitě. Nezačlenění se do společnosti a jsou většinou někteří stranou, neumějí ovládat jazyk a komunikace je tak trochu pozadu. Aby se tyto problémy mezi českými a romskými dětmi vyřešily, je potřeba více rozvíjet a podporovat přípravné ročníky, kde se naučí romské děti základním činnostem, návykům a znalostem, které doma do vínku nedostanou a nesetkají se s nimi - jako v přípravné třídě. Samozřejmě, že úroveň jednotlivých dětí je různá, některé jsou schopnější, některé méně. K tomu přibývají problémy vyplývající z ekonomické situace rodin. Např. rodiče nedovedou hospodařit s penězi,

neoddělí dětem peníze na obědy tak, že nemohou chodit do mateřské školy a školní družiny, čím jsou ochuzeny o další možnosti výchovného působení, případně doučování.

Myslím si a stále se upevňuji v názoru, že kdyby romské děti navštěvovaly přípravné ročníky, bylo by problémů méně. Žáci, kteří chodí do přípravného ročníku, jsou v kontaktu s českými dětmi, učí se komunikačním schopnostem a žít v kolektivu s českými dětmi. Umí číst písmenka, malovat, kreslit, učí se poznávat čísla, získávají matematickou představivost, děti rozumí učitelce, znají básničku, pohádku, říkanku, písničku, dovedou se orientovat v čase a v prostoru. Začínají být i velmi obratní v tělesné výchově. Vyťukávají jednotlivé rytmy. Nechybí jim základní hygienické návyky. Dětem, které nechodí do přípravné třídy, tyto základní návyky, vědomosti chybí.

V naší škole se snažíme tyto problémy, odstranit v 1. třídě v základní škole. Při výuce a mimo školní výuku nám pomáhají romské asistentky. Romské asistentky si berou žáky různých tříd základní školy a podle pokynů třídních učitelů docvičují jednotlivce, v čem je třeba, ale pokud nemají základy, které měli získat v přípravných třídách už ani tato pomoc nestačí. To se též prolíná z 1. stupně i na 2. stupeň.

Vzdělávací systém je třeba průběžně u romských dětí sledovat a podporovat od malých dětí až po jejich dospělost. Tento systém by měl být pro romské děti více propracovanější a lépe přizpůsoben jejich mentalitě, aby dosahovaly v budoucnu lepších výsledků a uměly se začlenit do společnosti ve které žijí.“

Z výsledků dvou rozhovorů vyplývá, že děti, které navštěvují přípravný ročník, jsou daleko přizpůsobivější, rychleji dosahují lepších výsledků. To se týká hlavně romských dětí. Můžeme říci, že např. vietnamské děti více méně přípravný ročník nepotřebují. Dále je z obou rozhovorů zřejmé, že romské děti potřebují více času na to, aby se dostaly na úroveň českých dětí a nebo i dětí z jiných menšin. Musíme podporovat i rodiče, kteří mají na své děti velký vliv a motivovat je, aby více preferovali vzdělání. Závěrem vyplývá, že předškolní romské děti, které prochází ze sociálně slabších podmínek, přípravný ročník potřebují.

4. Závěr

Ve své diplomové práci jsem si dala za úkol prokázat, že bez absolvování přípravného ročníku jsou šance dětí z romské menšiny na úspěšné absolvování 1. ročníku ZŠ velmi malé. K tomu jsem zvolila několik výzkumných metod, na kterých jsem se výše uvedené pokusila dokumentovat.

Zvolila jsem metodu testu, dotazníku a rozhovoru, protože všechny tyto metody se navzájem doplňují. Nebylo možné pouze porovnat schopnosti dětí, které přípravný ročník absolvovaly, s výsledky dětí, které je neabsolvovaly. Bylo nutné se zabývat i prostředím, ve kterém děti žijí a dalšími souvislostmi. Proto jsem si stanovila několik hypotéz, které jsem se snažila v jednotlivých výzkumech dokázat.

V prvním výzkumu jsem porovnávala některé základní dovednosti, které by mělo dítě před nástupem do 1. třídy ZŠ zvládat. Podle předpokladu se poměrně výrazně projevila převaha dětí z přípravného ročníku. Průměrný žák z přípravného ročníku byl až třikrát výkonnější než dítě, které přípravný ročník neabsolvovalo. Zde se potvrdila kladně hypotéza č. 5., že žáci z přípravných ročníků jsou lépe přizpůsobeni pro školní úkoly a lépe je zvládají.

Ve výzkumu č. 2, a 3, kde jsem formou dotazníku zjišťovala připravenost dětí a situaci v jejich rodinách, vyplývá potvrzení hypotéz 3, 4, a 5. Jedná se o trávení volného času a používání českého jazyka, o spolupráci rodiny a školy a celkovou připravenost dítěte na školní docházku. Zde je hodnocení výzkumů již více subjektivní, ale myslím, že interpretace je dostatečně přesvědčivá.

Další výzkumy 4, a 5, byly vedeny formou dotazníku a rozhovoru a opět potvrzují všechny výše uvedené hypotézy. Tím považuji tyto hypotézy za prokázané.

Ze závěrů výzkumů plyne, že přípravná třída je pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí smysluplná a opodstatněná. Ve své práci jsem se zaměřila na děti z romské minority, ale okrajově zmiňuji i některé další menšiny.

Ukazuje se, že pokud děti z romské komunity absolvují přípravný ročník, mají mnohem větší šanci uspět v 1. třídě ZŠ a poté i v dalším studiu.

Můžeme říci, že myšlenka přípravných tříd má obecnější platnost i pro ostatní menšiny, nebo do budoucna pro přistěhovalce, ale pro každou minoritu musí mít rozdílné zaměření.

Závěrem bych chtěla zdůraznit přínos výzkumu pro svoji další práci. Uvědomila jsem si, že učitelství v přípravných třídách je důležitá a náročná práce. Myslím, že dobrá práce v přípravných ročnících může dětem se sociálně slabších skupin obyvatel umožnit spokojenější život.

5. Seznam literatury

1. BALVÍN, J. a kol., *Romové a etika multikulturní výchovy*, Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999.
2. BALVÍN, J. a kol., *Romové a historie*, Ústí nad Labem: Hnutí R, 1996.
3. BALVÍN, J. a kol., *Romové a obec*, Ústí nad Labem: Hnutí R, 2001.
4. BALVÍN, J. TANCOŠ, J. a kol., *Romové a sociální pedagogika*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 2001.
5. CIPRO, M. *Slovník pedagogů*. Praha: Miroslav Cipro, 2000. ISBN 80-238 -6334-7.
6. CASCALES, J. G. *Romové ohrožené kultury*. Praha: CMF, 1998. ISBN 90-972-6345-4.
7. ČERNÁ, M. *Černobílý*, Praha: Gallery, 2000. ISBN 80-86010-37-6.
8. HOLUBOVÁ, M. *Suplement Českého lidu*. Praha: Galén, 1997.
9. HOMOLIC, J. *Obraz Romů v středoevropských masmédiích po roce 1989*. Brno: Paido, 1998. ISBN 60-5946-987-8.
10. KOLLÁRIKOVÁ, Z. PUPALA, B. et al. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-585-1.
11. KINDL, K. *Sborník 210*. Praha: Vitolis 1997, ISBN 80-7178-170-3.
12. MANOŠ, E. *Jdeme dlouhou cestou*. Ostrava: Argot, 1998.
13. MICHALÍK, J. *Škola pro všechny zrakové postižené děti a jiné prostředí a neb Integrace*. Praha: Gallery 2001. ISBN 90- 95401-39-9.
14. MICHALÍK, J. *ZŠ Integrace za podpory programu*. Evropská unie: ACCESS 99.

15. NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003.
16. PRUCHA, J. *Multikulturní výchova-teorie a praxe výzkum*. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2
17. ŘÍČAN, P., *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Portál, Praha 1998.
18. SKALÁKOVÁ, J. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1983.
19. SKALÁKOVÁ, V. *Genocidy 20. století*. Praha: Portál 2000.
20. ŠOTOLOVÁ, E. 2000. *Vzdělávání Romů*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-7169-528-9.
21. ŠVINGALOVÁ, D., *Základy psychologie*. Liberec: Technická univerzita, 2000.
22. ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001.
23. ŠIŠKOVÁ, T. *My a oni multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál, 2001.
24. ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasizmu*. Praha: Portál, 2000. ISBN 40-6234-407-1.
25. VÁGNEROVÁ, M., *Psychologie problémového dítěte předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita, 2000.
26. VÁGNEROVÁ, M., *Psychologie školního dítěte*. Praha: Univerzita Karlova, 1995.
27. VÁGNEROVÁ, M., VALENTOVÁ, Z., *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*, Praha: Karolinum, 1992.
28. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
29. ŽÁČKOVÁ, H., JUCOVIČOVÁ, D., *Děti s odkladem školní docházky. a jejich úspěšný start ve škole*. Praha: D a H, 2. vydání, 1999.

- 30.** *Vzdělávací program (doplňené vydání).* Praha: Fortuna, 1998.
ISBN 80-7168-595-X.
- 31.** *Rámcově vzdělávací program základního vzdělávání.*
Výzkumný ústav pedagogický. Praha: 2004.

7. Přílohy

1. Ukázka testu, znalostí předškolních dětí (str. 26).
Výzkum č. 1, hodnocení prací dětí z přípravné třídy a pozorování vyhodnocení dat ze dvou tabulek. Závěrečné vyhodnocení (str. 1).
2. Výzkum č. 2a a 2b dotazník, tabulky č. 2a, 2b pro rodiče, jejichž děti navštěvovaly přípravnou třídu a jejichž děti nenavštěvovaly přípravnou třídu. Závěrečné vyhodnocení (str. 4).
3. Výzkum č. 3, dotazník, tabulka č. 1 pro učitele, kteří vyučovali v přípravných třídách. Závěrečné vyhodnocení (str.12).
4. Výzkum č. 4, dotazník, tabulka č. 1, 2 pro učitele, kteří vyučovali na ZŠ 1. třídu s žáky, kteří absolvovali přípravný ročník a s žáky kteří přípravný ročník neabsolvovali. Závěrečné vyhodnocení (str. 16).
5. Ukázky prací dětí v 1. třídě ZŠ, které absolvovaly přípravnou třídu (str. 30).

Rozbor výsledků výzkumu

Výzkum č. 1

1. Prezentace získaných dat

1. Hodnocení prací dětí z přípravné třídy

Počet prací 12	Otázka č. 1 drak vymalovávání	Otáz. Č. 2 písanka písemně	Otáz. Č. 3 postava malování	Otáz. Č. 4 počítáme ústně	Celkem bodů
1.	2	1	1	1	5
2.	1	2	1	1	5
3.	1	1	1	1	4
4.	2	1	1	2	6
5.	2	2	1	2	7
6.	2	2	1	1	6
7.	2	3	1	1	7
8.	2	1	1	1	5
9.	1	2	1	1	5
10.	1	1	1	1	4
11.	1	2	1	1	5
12.	1	2	1	1	5

Známkování prací v tabulce

– 1 výborně, 2 velmi dobře, 3 dobře, 4 dostatečně, 5 nedostatečně.

Nejnižší ohodnocení v počtu bodů číslem 4, znamená pro dítě velmi dobrý výkon - známka výborně.

Nejvyšší ohodnocení v počtu bodů číslem 7, znamená pro dítě špatný výkon - známka nedostatečná. V tabulce označeno barvou oranžovou.

2. Presentace získaných dat prací dětí, které nenavštěvovaly přípravnou třídu

Počet prací 12	Otázka č. 1 drak vymalovávání	Otáz. Č. 2 písanka písemně	Otáz. Č. 3 postava malování	Otázka č.4 počítáme ústně	Celkem bodů
1.	3	5	5	5	18
2.	4	4	5	5	18
3.	2	2	2	2	8
4.	3	2	3	5	13
5.	5	4	5	5	19
6.	5	3	3	5	16
7.	4	3	5	5	17
8.	5	4	5	5	19
9.	4	5	5	5	19
10.	3	3	5	5	16
11.	5	4	5	5	19
12.	5	2	2	2	11

Známkování prací v tabulce

– 1 výborně, 2 velmi dobře, 3 dobře, 4 dostatečně, 5 nedostatečně.

Nejnižší ohodnocení v počtu bodů číslem 8, znamená pro dítě velmi dobrý výkon známka **výborná**.

Nejvyšší ohodnocení v počtu bodů číslem 19, znamená pro dítě špatný výkon známka **nedostatečná**. V tabulce označeno barvou oranžovou.

Porovnání vyhodnocení dat ze dvou tabulek dětí z přípravného ročníku a dětí, které do přípravného ročníku nechodily

Bodové ohodnocení průměrného žáka ve skupině

a) v tabulce č. 1, průměr je 5,3. Pro srovnání jsem zhodnotila děti, které navštěvovaly přípravnou třídu mají celkový průměr nižší.

b) v tabulce č. 2, průměr je 16,1. Pro srovnání jsem zhodnotila děti, které nenavštěvovaly přípravnou třídu mají celkový průměr vyšší.

Hypotéza se zde potvrdila.

Pokračování dotazníku pro rodiče č. 2a

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

9. Jakým jazykem doma mluvíte?

Romsky - česky - jinak Jak?.....

10. V jakém domě bydlíte?

V činžovním domě v rodinném domě

11. Kolik sourozenců má syn/dcera?

0 dětí 1 dítě 2 děti 3 děti 4 děti 5 dětí 6 dětí více

12. Máte doma domácí zvířátko?

Pejska kočku ptáka jiné domácí zvíře:

13. Těší se syn/dcera do 1. třídy?

Ano ne

14. Pochází syn/dcera z rozvedeného manželství?

Ano ne

15. Vyprávíte dětem pohádky? Ano ne

v romštině v češtině v jiném jazyce:

16. Posloucháte doma písničky? ano ne

v romštině v češtině v jiném jazyce:

17. Žijete rádi v České republice?

Ano ne

18. Kamarádí syn/dcera s českými dětmi?

Ano ne

**Dotazník pro rodiče, jejichž děti nenavštěvovaly
přípravnou třídu č. 2b**

*Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček
napište konkrétní odpověď.*

**1. Má syn/dcera svoje pracovní místo, kde může v klidu
pracovat?**

Ano ne

2. Jakým způsobem pracuje syn/dcera?

Samostatně s pomocí rodičů nepracuje

3. Umí, syn/dcera vyprávět pohádku např. jiným dětem?

Ano ne

**4. Když není právě ve škole syn/dcera kde se objevuje
nejčastěji ve svém volném čase?**

Doma u příbuzných na ulici nevím

5. Jakým jazykem doma mluvíte?

Česky romsky jinak

6. Žijete rádi v České republice?

Ano ne

7. Kamarádí syn/dcera s českými dětmi?

Ano ne

8. V jakém domě bydlíte?

V činžovním domě v rodinném domě

9. Kolik sourozenců má syn/dcera?

0 dětí 1 dítě 2 děti 3 děti 4 děti 5 dětí více

10. Těší se syn/dcera do 1. třídy?

Ano ne

Pokračování dotazníku pro rodiče č. 2b

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

11. Posloucháte doma pohádky?

Ano ne

12. Posloucháte doma písničky? ano ne

v romštině v češtině v jiném jazyce:.....

13. Jakým jazykem doma mluvíte?

Romsky - česky - jinak Jak?.....

Výzkum číslo 2a

2. Prezentace získaných dat

Tabulka č. 1 Dotazník pro romské rodiče, jejichž děti navštěvovaly přípravný ročník

Číslo otázky	R1/ ANO PR	R2/ANO PR	R3/ANO PR	R4/ANO PR	R5/ANO PR
1.	1	1	1	1	1
2.	každý den	jednou týdně	každý týden	méně často	každý den
3.	vypráv.pohádek, Vv, Hv, Pv	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty	všechny předměty
4.	1	1	1	1	1
5.	1	0	1	0	1
6.	samostatně	samostatně	samostatně	s pomocí rodičů	nepracuje
7.	1	1	1	0	1
8.	doma	ulice, příbuzní	doma, příbuzní	doma, ulice, příb.	Doma, příbuzní
9.	romsky	romsky	česky	česky	romsky česky
10.	Činžový dům	Činžový dům	Činžový dům	Činžový dům	Činžový dům
11.	2 děti	3 děti	1 dítě	4 děti	1 dítě
12.	-	pták	-	pejsek	-
13.	1	1	1	1	1
14.	-	-	-	-	-
15.	romštině, češtině	romštině, češtině	češtině	romštině, češtině	romštině, češtině
16.	romštině, ČJ, jiném jaz.	Český jazyk	Český jaz. jiném jaz.	obojí	obojí
17.	1	1	1	1	1
18.	1	0	1	1	1

Vysvětlivky:

R1 = počet dětí

ANO = děti které navštěvovaly přípravný ročník

PR = přípravný ročník

0 = odpověď na otázku „ne“

1 = odpověď na otázku „ano“

*V tabulkách – **nejnižší** ohodnocení – **0**, **nejvyšší** ohodnocení **1**, pomlčka u otázky znamená – odpověď na otázku nebyla zaznamenána. U otázky č. 11 pomlčka znamená, že nemají žádné domácí zvířátko.*

Výzkum č. 2b
2. Prezentace získaných dat

**Tabulka č. 2 Dotazník pro romské rodiče, jejichž děti nenavštěvovaly
přípravný ročník**

Číslo otázky	R1/ NE PR	R2/NE PR	R3/NE PR	R4/NE PR	R5/NE PR
1.	0	0	0	0	1
2.	samostatně	nepracuje	nepracuje	nepracuje	nepracuje
3.	0	0	0	0	0
4.	doma, ulice	doma,ulice	ulice	doma,ulice, příbuzní	navštěvuje MŠ
5.	romsky	romsky	romsky	romsky česky	romsky česky
6.	1	1	0	1	1
7.	0	0	0	1	0
8.	činžový dům	činžový dům	činžový dům	činžový dům	činžový dům
9.	4 děti	3 děti	5 dětí	3 děti	2 děti
10.	0	1	0	0	0
11.	0	1	0	0	0
12.	romštině ČJ,	romštině ČJ, jiný jazyk	romštině	0	0
13.	romsky, česky	romsky česky	romsky	česky	romsky, česky

Vysvětlivky:

R1 = počet dětí

NE = děti, které nenavštěvovaly přípravný ročník

PR = přípravný ročník

0 = odpověď na otázku „ne“

1 = odpověď na otázku „ano“

**Porovnání a vyhodnocení dat ze dvou tabulek, dotazník rodičů a jejich dětí,
které navštěvovaly přípravný ročník, a dětí, které přípravný ročník
nenavštěvovaly**

1. U dětí rodičů, které nenavštěvovaly přípravný ročník jsou koeficienty u jednotlivých otázek celkového počtu bodů nízké.
2. U dětí rodičů, které navštěvovaly přípravný ročník, jsou koeficienty u jednotlivých otázek celkového počtu bodů vysoké.

Z vyhodnocených výsledků vyplývá, že děti, které navštěvovaly přípravný ročník, mají mnohem více vědomostí, lépe se přizpůsobují školnímu prostředí a žijí spokojenějším životem, který odpovídá podmínkám v naší společnosti.

V opačném případě děti, které do přípravného ročníku nechodí, svými názory a vědomostmi jsou pozadu za dětmi, které se vzdělávají, jak doma, tak i ve školských zařízeních např., v přípravné třídě a v mateřské škole.

Celkový počet vybraných otázek z tabulky č. 1, 2 je osm. U těchto odpovědí na otázky můžeme sledovat např. kde pobývají děti nejčastěji, když nechodí do přípravné třídy nebo do mateřské školy. V odpovědi zjistíme, že nejčastěji na ulici. Z toho vyplývá, že děti které chodí do přípravné třídy a mateřské školy, mají podstatně větší šanci být úspěšné na základní škole. V tom čase, kdy děti, které do přípravné třídy nechodí a pobývají na ulici, se nevzdělávají. S porovnáním s dětmi, které do přípravné třídy chodí a dopoledne se vzdělávají a naopak odpoledne mají lépe připravený program a proto jsou úspěšnější na základní škole. V tabulkách můžeme otázky porovnávat mezi sebou a tím zjistíme mnoho odpovědí, které jsou zajímavé a o kterých se neustále diskutuje.

Hypotézu můžeme považovat za potvrzenou.

Dotazník pro učitele, kteří vyučovali v přípravných třídách

1. Myslíte si, že je dobré zakládat při MŠ, ZŠ přípravné třídy?

2. Jaká byla spolupráce s rodiči?

3. Chodily děti do přípravné třídy pravidelně?

4. Učil/a jste v přípravné třídě i děti jiné národnosti?

5. Pomáhala při výuce romský/á asistent/ka?

6. Organizoval/a jste i kulturní akce s rodiči ?

7a. Zúčastnila se kulturních akcí většina rodičů všech dětí z přípravné třídy?

7b. Zapojili se i rodiče např. při vánoční besídce do přípravy programu?

8. Kolik sportovních, turistických a kulturních akcí bylo připraveno pro děti během školního roku?

12

Pokračování dotazníku pro učitele č. 3

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

9. Setkávaly se děti s jinými dětmi, které navštěvují MŠ nebo ZŠ?

Ano ne

10. Kde byla výuka organizována?

V základní škole v mateřské škole

11. Jaké byly děti při vstupu do přípravné třídy?

Ukázněné neukázněné přizpůsobivé

12. Uměly děti při vstupu do přípravné třídy např. vzít tužku do ruky, namalovat obrázek, říci básničku, zazpívat písničku a dodržovaly hygienické návyky?

Ano ne

13. Dojížděly děti do školy?

Ano ne autobusem vlakem

14. Výuka v přípravné třídě probíhala podle osnov:

mateřská škola	základní škola	přípravná třída
<p>1. třída</p> <p>2. třída</p> <p>3. třída</p> <p>4. třída</p> <p>5. třída</p> <p>6. třída</p> <p>7. třída</p> <p>8. třída</p> <p>9. třída</p> <p>10. třída</p>	<p>1. třída</p> <p>2. třída</p> <p>3. třída</p> <p>4. třída</p> <p>5. třída</p> <p>6. třída</p> <p>7. třída</p> <p>8. třída</p> <p>9. třída</p> <p>10. třída</p>	<p>1. třída</p> <p>2. třída</p> <p>3. třída</p> <p>4. třída</p> <p>5. třída</p> <p>6. třída</p> <p>7. třída</p> <p>8. třída</p> <p>9. třída</p> <p>10. třída</p>

15. Jaký předmět měly děti dle vašeho názoru nejraději?

Hudební výchovu výtvarnou výchovu pracovní výchovu
tělesnou výchovu dramatickou výchovu matematickou
představivost oblast jazyka a komunikace

16. Ve výuce se nejčastěji mluvilo.

Česky romsky jiným jazykem:.....

Pokračování dotazníku pro učitele č. 3

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď

17. Používal/a jste při výuce učebnice, které byly vydány pro romské děti?

Ano ne.

18. Byla práce ve vyučování s romskými dětmi náročná na přípravu?

Ano ne

19. Jaký byl váš vztah k dětem?

Kladný záporný velmi dobrý dobrý záporný

20. Kolik žáků absolvovalo výuku v přípravném ročníku?

9 dětí 10 dětí 15 dětí 20 dětí více dětí

21. Kolik žáků nastoupilo po absolvování přípravného ročníku do 1. třídy ZŠ?

9 dětí 10 dětí 15 dětí 20 dětí více dětí

Můžete upřesnit přesný počet dětí v přípravné třídě, kterou jste učila/učil.

Výzkum č. 3

3. Prezentace získaných dat

Tabulka č. 1 - pro učitele, kteří vyučovali v přípravných třídách

Počet otázek	U1/PT PR	U2/PT PR	U3/PT PR
1.	1	1	1
2.	kladná	kladná	kladná
3.	1	1	1
4.	1	1	0
5.	1	1	0
6.	1	1	1
7.	1/1	1/1	0/0
8.	2 akce	více akcí	3 akce
9.	0	1	0
10.	základní škola	základní škola	základní škola
11.	1	1	1
12.	0	0	0
13.	1	1	0
14.	přípravné třídy	přípravné třídy	přípravné třídy
15.	HV, TV, DV, MP,	HV, VV, PV, TV, DV, MP,	–
16.	český jazyk	ČJ, romský dialekt	ČJ, romský dial.
17.	0	1	0
18.	1	1	1
19.	kladný	velmi dobrý	kladný
20.	10 dětí	15 dětí	9 dětí
21.	9 dětí	10 dětí	9 dětí

Vysvětlivky:

U1 = učitel

PT = učili v přípravných třídách

0 = odpověď na otázku „ne“

1 = odpověď na otázku „ano“

HV = hudební výchova

TV = tělesná výchova

DV = dramatická výchova

MP = matematická představivost

růžová barva = vybrané otázky

4. Výzkumná část – dotazník č. 4

Dotazník pro učitele, kteří vyučovali na základní škole

1. třídu s žáky, kteří absolvovali přípravný ročník.

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

1. Jaké národnosti byly děti ve vaší třídě?

Vietnamské ukrajinské slovenské ruské romské jiná
národnost:.....

2. Jaké děti se nejlépe přizpůsobí školním podmínkám?

Vietnamské ukrajinské slovenské romské jiné:.....

3. Kolik dětí romských, vietnamských chodí do 1. třídy?

0 dětí 1 dítě 2 děti 3 děti 4 děti 5 dětí 6 dětí více dětí

4. Postoupily všechny děti z 1. třídy, které absolvovaly před první třídou přípravný ročník do třídy druhé?

Ano ne

5. Jaké předměty děti mají nejraději?

Český jazyk matematika prvouka hudební výchova
Výtvarná výchova pracovní vyučování

6. Vyučujete tyto děti podle individuálního vzdělávacího plánu?

Ano ne

7. Věnujete se dětem, které nezvládají výuku při vyučování?

Během vyučování po vyučování

8. Jste v osobním kontaktu s rodiči?

Ano ne

Pokračování dotazníku pro učitele základní školy č. 4

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

9. Jakým jazykem mluvíte s dětmi nejčastěji?

Česky anglicky romsky jinak

10. Měly by děti absolvovat přípravný ročník, aby nedocházelo k nepřipravenosti dítěte na vstup do 1. třídy ZŠ?

Ano ne

11. Myslíte si, že rodiče dětí přivítají, aby přípravný ročník byl doporučen dětem, které nemohou navštěvovat MŠ z důvodů finančních a nebo jazykových?

Ano ne

12. Absolvovaly děti, které učíte v 1. třídě přípravný ročník?

Ano ne

13. Dovedou děti, které absolvovaly přípravný ročník, podle přání učitele plnit zadané úkoly při vyučování?

Ano ne

14. Myslíte si, že příprava předškolních dětí např. romských dětí i jiných národnostních menšin v přípravných třídách je důležitá, aby zvládly 1. třídu na ZŠ?

Ano ne

15. Myslíte si, že příprava na školu v přípravných třídách je velkým přínosem pro děti, které nastupují do 1. třídy na ZŠ.

Ano ne

16. U dětí které nepokračovaly v dalším vzdělávání např. s rodiči, s romskými asistenty, byly výsledky v další školní práci

horší lepší

Pokračování dotazníku pro učitele základní školy č. 4

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte.

17. Znáte některé romské asistenty/ky, které pracují v základní škole?

Ano

ne

18. Hodnotíte kladně pomoc romského/é asistenta/ky při spolupráci, mezi rodiči i učiteli.

Ano

ne

Výzkumná část č. 4

Dotazník pro učitele, kteří vyučovali děti na základní škole v 1. třídě s žáky kteří, neabsolvovali přípravný ročník

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte, v případě několika teček napište konkrétní odpověď.

1. Jaké národnosti byly děti ve vaší škole?

Vietnamské ukrajinské slovenské ruské romské
jiné národnosti:.....

2. Jaké děti se nejlépe přizpůsobí školním podmínkám?

Vietnamské ukrajinské slovenské ruské romské jiné.....

3. Kolik dětí romských, nebo jiné národnosti chodí do 1. třídy?

0 dětí 1 dítě 2 děti 3 děti 4 děti 5 dětí 6 dětí více dětí

4. Postoupily všechny děti z 1. třídy, které neabsolvovaly před 1. třídou přípravný ročník do třídy druhé?

Ano ne

5. Jaké předměty děti mají nejraději?

Český jazyk matematika prvouka hudební výchova
výtvarná výchova pracovní vyučování

6. Vyučujete tyto děti podle individuálního vzdělávacího plánu?

Ano ne

7. Věnujete se dětem, které nezvládají výuku při vyučování?

Ano ne

8. Jste v osobním kontaktu s rodiči?

Ano ne

Pokračování dotazníku č. 4

Pokyn: Náležitou odpověď zakroužkujte

9. Jakým jazykem mluvíte s dětmi nejčastěji?

česky anglicky romsky jinak.....

10. Měly by děti absolvovat přípravný ročník, aby nedocházelo k nepřipravenosti dětí do 1. třídy ZŠ?

Ano ne

11. Myslíte si, že rodiče dětí přivítají, aby přípravný ročník byl doporučen dětem, které nemohou, navštěvovat MŠ z důvodů finančních a nebo jazykových ?

Ano ne

12. Absolvovaly děti, které učíte v 1. třídě přípravný ročník?

Ano ne

13. Dovedou děti, které neabsolvovaly přípravný ročník, podle přání učitele plnit zadané úkoly při vyučování?

Ano ne

14. Myslíte si, že příprava předškolních dětí např. romských dětí i jiných národnostních menšin v přípravných třídách je důležitá, aby zvládly 1. třídu na ZŠ?

Ano ne

Děkuji všem učitelům a učitelkám za spolupráci.

Výzkum č. 4

4. Prezentace získaných dat

Dotazník č. 4, pro učitele, kteří vyučovali na základní škole v 1. třídě s romskými žáky, kteří absolvovali přípravný ročník i s žáky jiné národnosti

Tabulka č. 1 přehledné údaje

Počet otázek	U1/AB ANO - PR	U2/AB ANO - PR	U3/AB ANO - PR	U4/AB ANO - PR	U5/AB ANO - PR
1.	vietnamské romské	vietnamské romské	ruské romské	romské	romské
2.	vietnamské, romské	slovenské romské	ruské romské	romské	romské
3.	R 2, V4 děti	romských dětí 2	romských Dětí 1	romských 1 dítě	romských 1 dítě
4.	Romové postoupili	Romové postoupili	Romové postoupili	Romové postoupili	Romové postoupili
5.	ČJ, M, KV, PV – Romové ČJ, M, P, VV, PV, Hv, - vietnamu	ČJ, M, PV, HV, VV, PV – Romové -	ČJ, M, PV, HV, VV, PV, - Romové -	ČJ, M, PV, HV, VV, PV, Romové -	ČJ, HV, VV, PV, Romové -
6.	0	0	0	0	1
7.	během vyučování	během vyučování	během vyučování	během vyučování	během vyučování, po vyuč.
8.	1	1	1	0	1
9.	český jazyk	český jazyk	ČJ, Ruský jazyk	ČJ romským	ČJ romským
10.	1	1	1	1	1
11.	1	1	0	1	1
12.	1	1	0	1	1
13.	1	1	0	1	1
14.	1	1	1	1	1
15.	1	1	0	1	1
16.	horší	horší	horší	horší	horší
17.	1	1	1	1	1
18.	1	1	1	1	1

Vysvětlivky:

U1 = učitel

ANO = učitelé učili v 1. třídě děti,
které absolvovaly přípravnou třídu

PR = přípravný ročník

0 = odpověď na otázku „ne“

1 = odpověď na otázku „ano“

Barevně vyznačené otázky mezi sebou porovnávám.

Koeficient 0 – nejnižší ohodnocení,

Koeficient 1 – nejvyšší ohodnocení.

Dotazník č. 3, pro učitele, kteří vyučovali na základní škole v 1. třídu s romskými žáky, kteří přípravný ročník neabsolvovali i s žáky jiné národnosti

Tabulka č. 1– přehledné údaje

Počet otázek	U1/AB Ne - PR	U2/AB Ne - PR	U3/AB Ne - PR	U4/AB Ne - PR	U5/AB Ne - PR
1.	vietnamské ukrajinské Romové	romské ukrajinské Romové	vietnamské ukrajinské Romové	vietnamské ukrajinské Romové	vietnamské ukrajinské Romové
2.	ukrajinské	ukrajinské	vietnamské	–	učí – romské děti –
3.	R 3, U 1	2 děti	5 dětí	1 dítě	4 děti
4.	Romové – velké problémy	Romové – velké problémy	Romové – velké problémy	Romové – velké problémy	Romové – velké problémy
5.	M, PV, HV, VV- Romové	M, HV - Romové	M, HV, Romové	HV, VV Romové	HV, VV, PC - Romové
6.	0	0	0	0	0
7.	během vyučování i po vyuč.	během vyučování i po vyuč.	během vyučování i po vyuč.	během vyučování i po vyuč.	během vyučování
8.	1	1	1	0 – romská asistentka	1
9.	ČJ	ČJ	ČJ	ČJ	ČJ
10.	1	1	1	1	1
11.	1	1	1	1	1
12.	0	0	0	1	1
13.	0	0	0	0	1
14.	1	1	1	1	1

Vysvětlivky:

U1 = učitel

NE = učitel neučili v 1. ročníku děti,
které neabsolvovaly přípravnou třídu

PR = přípravný ročník

0 = odpověď na otázku „ne“

1 = odpověď na otázku „ano“

*Barevně vyznačené otázky mezi sebou porovnávám.
Koeficient 0 - nejnížší hodnocení,
koeficient 1 - nejvyšší ohodnocení.*

Porovnání a vyhodnocení dat ze dvou tabulek pro učitele, kteří vyučovali na základní škole 1. třídu s žáky, kteří absolvovali přípravný ročník, a s žáky, kteří přípravný ročník neabsolvovali.

Výsledky z tabulky potvrzují, že žáci, kteří navštěvují přípravnou třídu a mateřskou školu, jsou vzdělávání průběžně, mají výsledky lepší než žáci, kteří nenavštěvují přípravnou třídu a mateřskou školu. Samozřejmě, že to vyplývá také z rodinné situace a záleží na vzdělanosti rodičů. Děti, které chodí do přípravné třídy, nemají problémy ve výuce, dovedou podle požadavků učitele plnit zadané úkoly. Děti, které neabsolvují přípravný ročník, nedovedou podle učitele plnit zadané úkoly, jsou nepřizpůsobivé v kolektivu, agresivní a netolerantní v dětském kolektivu. Mají problémy při vyučování. Nerozumí českému jazyku. Rodiče doma mluví převážně romským jazykem.

Hypotézu můžeme považovat za potvrzenou.

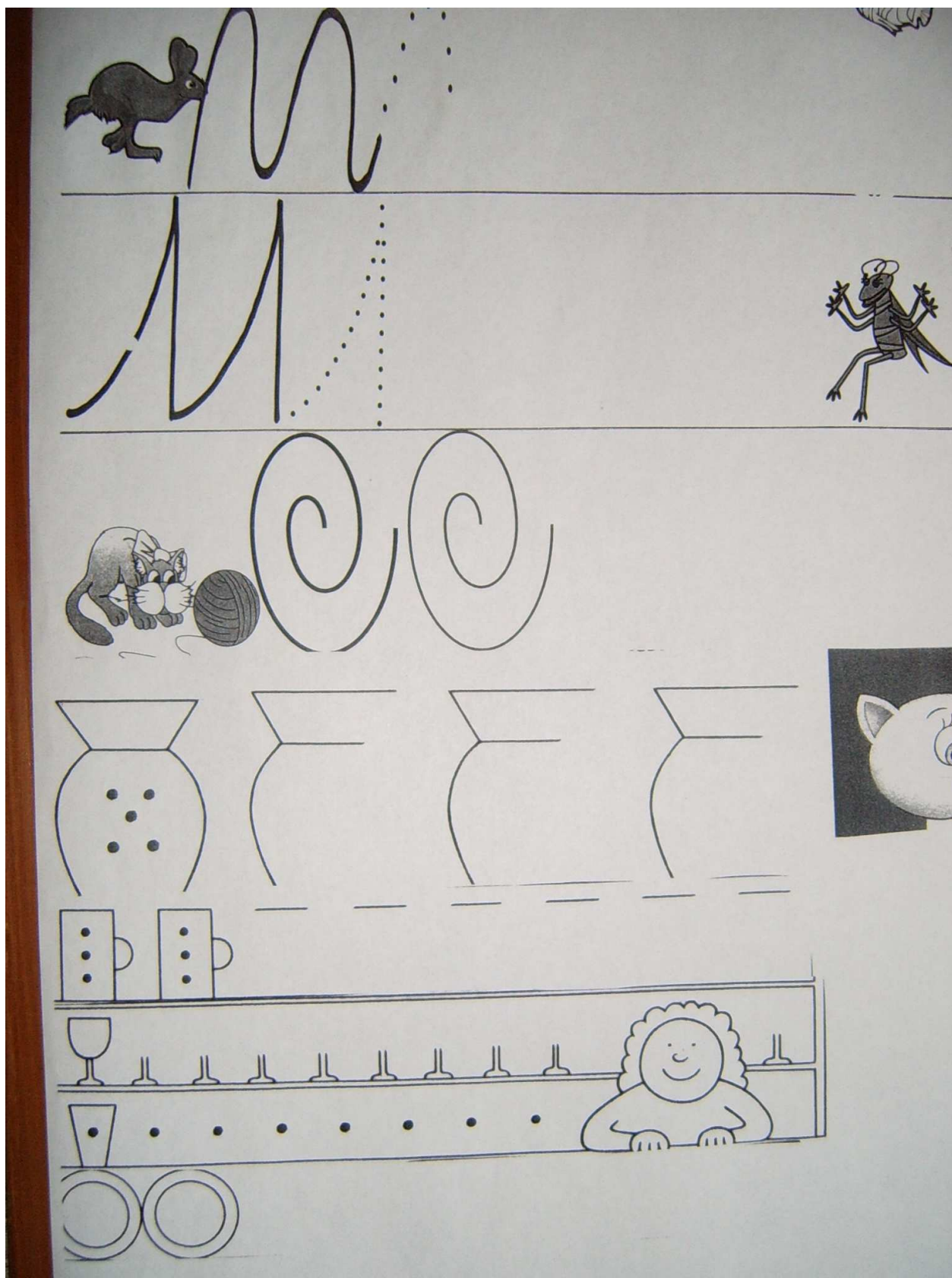
Dílna bobra Barnabáše

Jednou přiletěl k bobrovi Barnabášovi drak a vyprávěl mu, co všechno viděl a zažil na svých cestách. Barnabáš se mu za to rozhodl vybarvit ocas. Pomůžeš mu? Ale dávej pozor na tvary mašliček, musejí mít stejnou barvu.

Připravil GABRIEL FILČÍK

Výzkum č. 1 - drak vymalovávání - úkol č. 1.

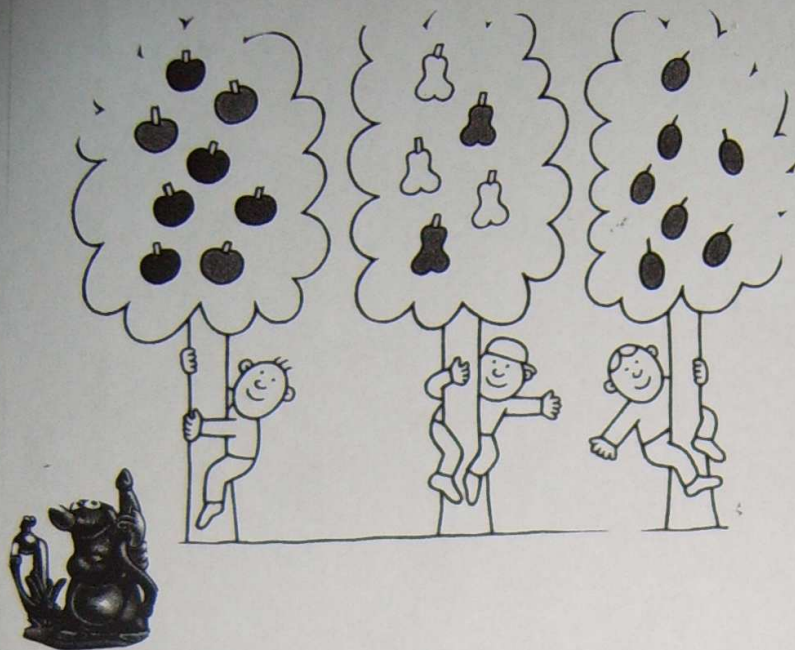

Výzkum č. 1 – písanka písemně – úkol č. 2.

Nakresli postavu – např. maminku, tatínka nebo svého kamaráda

Výzkum č. 1 – postava, malování – úkol č. 3.

Spočítej, kolik je na každém stromě ovoce.

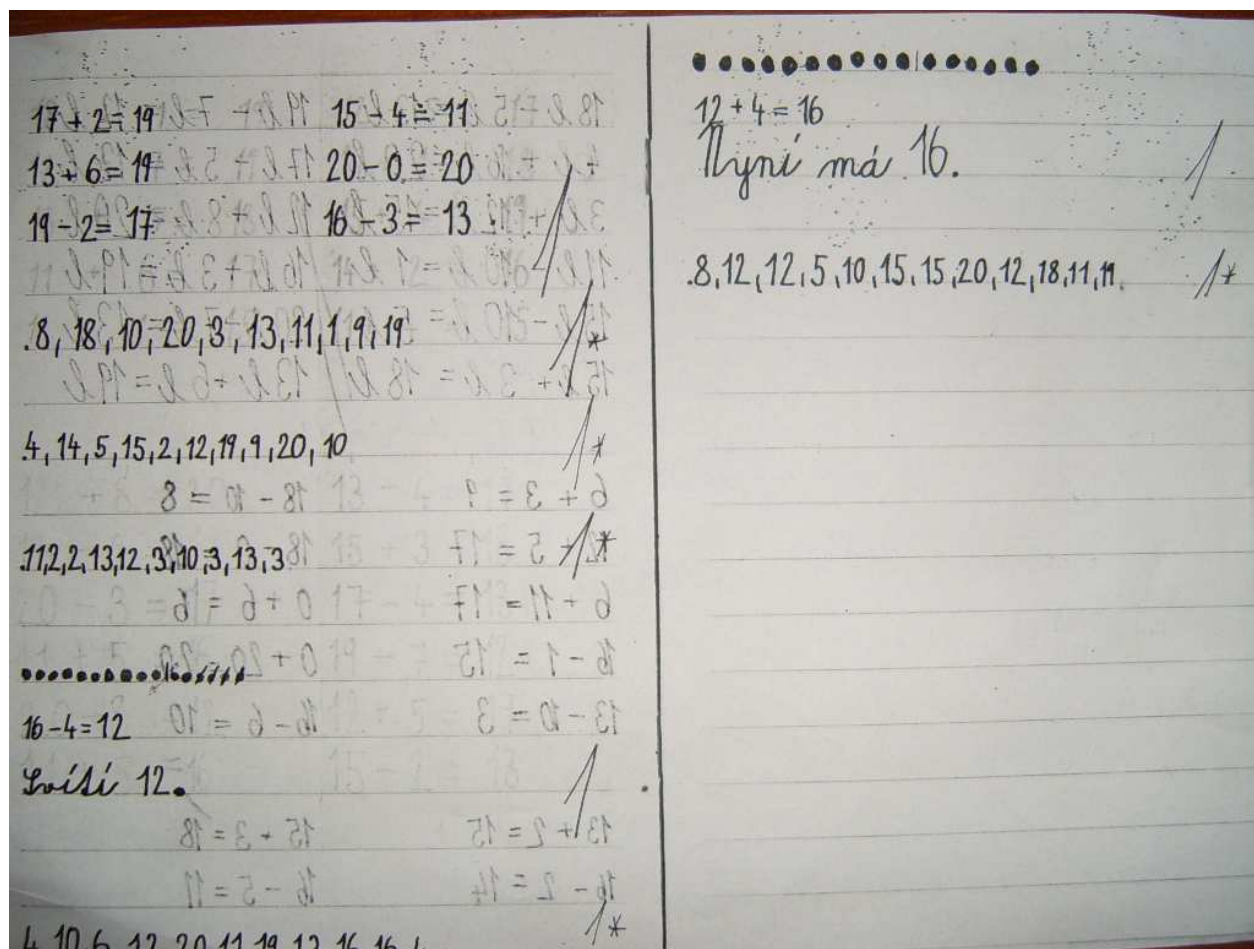
Čeho je nejvíce: jablek, hrušek nebo švestek?

Kolik ovoce snědl každý kluk?

Kolik nezralého ovoce zbylo na všech stromech?

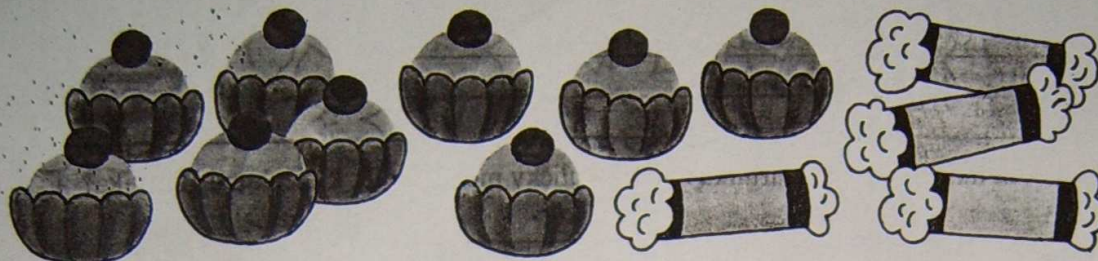
Výzkum č. 1 – počítáme ústně – úkol č. 4.

Práce žáka 1. třídy ZŠ, který absolvoval přípravný ročník.

SČÍTÁNÍ s přechodem desítky v oboru čísel do 20

1 Jana dostala k narozeninám 9 košíčků a 4 trubičky.
Kolik zákusků celkem Jana dostala?

Deset zákusků dej do krabičky.

Znázorni

Vyznač desítku

Vypočítej

$$9 + 4 = 13$$

Napiš odpověď:

Celkem má 13 zákusků.

2 Nakresli a vypočítej.

	$9 + 1 + 1 = 11$	$9 + 2 = 11$
	$9 + 1 + 2 = 12$	$9 + 3 = 12$
	$9 + 1 + 3 = 13$	$9 + 4 = 13$
	$9 + 1 + 4 = 14$	$9 + 5 = 14$
	$9 + 1 + 5 = 15$	$9 + 6 = 15$
	$9 + 1 + 6 = 16$	$9 + 7 = 16$
	$9 + 1 + 7 = 17$	$9 + 8 = 17$
	$9 + 1 + 8 = 18$	$9 + 9 = 18$

3 Teta přinesla ze zahrady 9 růží červených a 5 fialových.
Kolik růží přinesla teta celkem?

Znázorni

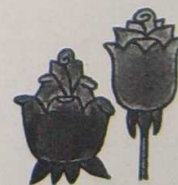
Vyznač desítku

Vypočítej

$$9 + 5 = 14$$

Napiš odpověď:

Teta přinesla 14 růží.

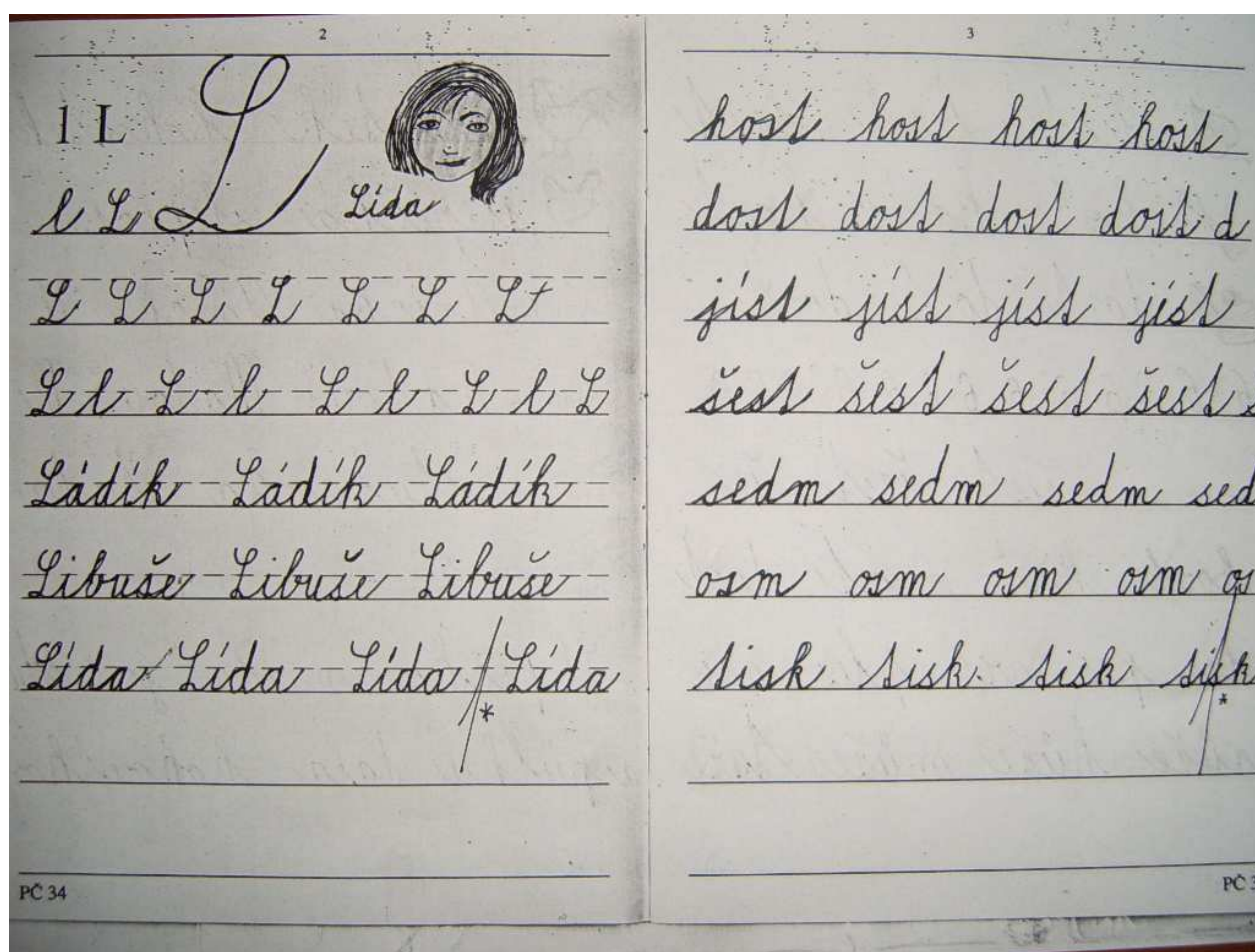
4 Procvičuj.

$1 + 1 = 2$	$1 + 3 = 4$
$1 + 6 = 7$	$1 + 8 = 9$
$1 + 4 = 5$	$1 + 2 = 3$
$1 + 7 = 8$	$1 + 5 = 6$

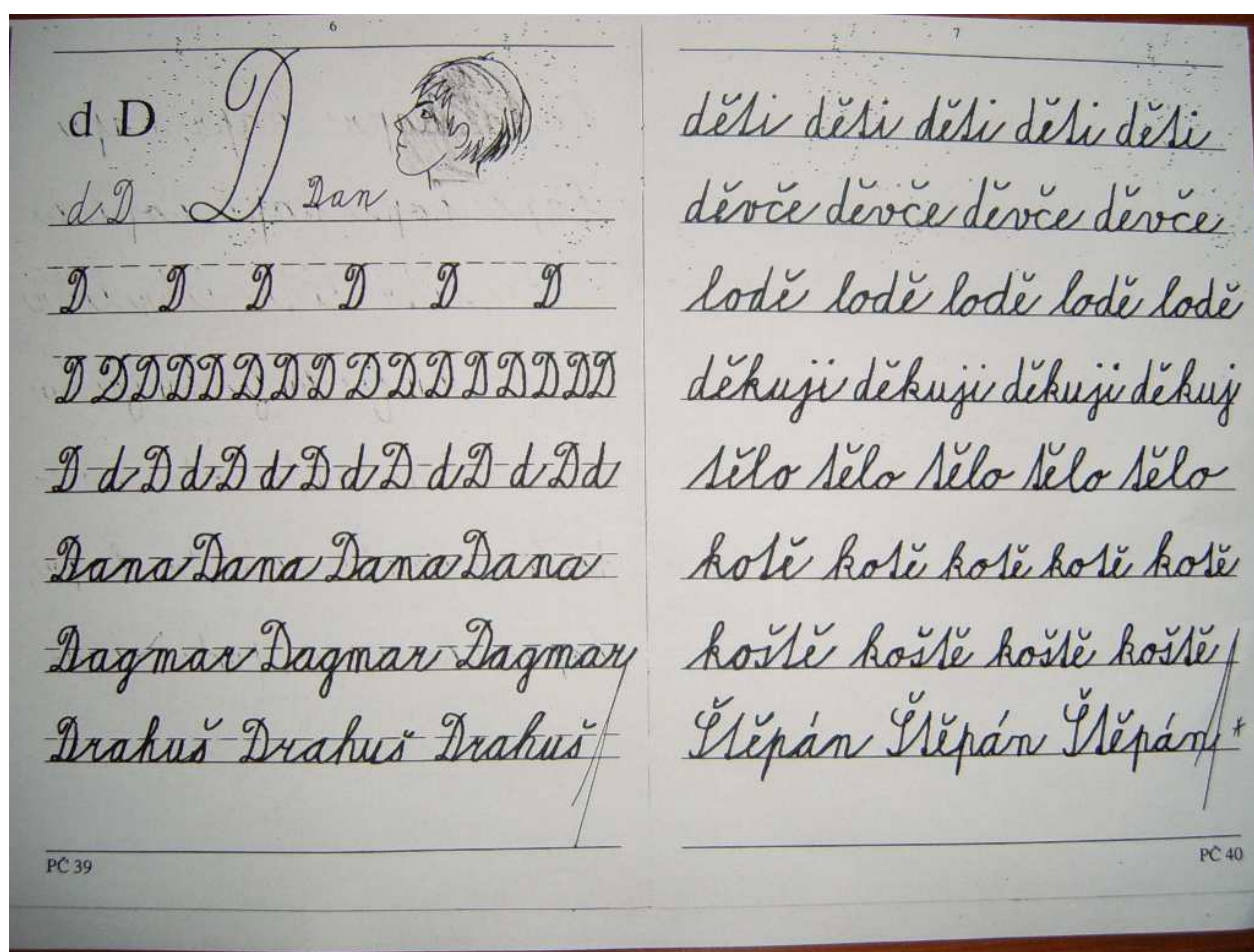
5 Vypočítej.

$9 + 5 = 14$	$9 + 6 = 15$	$9 + 4 = 13$
$9 + 4 = 13$	$9 + 7 = 16$	$9 + 2 = 11$
$9 + 9 = 18$	$9 + 3 = 12$	$9 + 8 = 17$
$9 + 0 = 9$	$9 + 8 = 17$	$9 + 7 = 16$

Práce žákyně 1. třídy ZŠ, která absolvovala přípravnou třídu.

Práce žákyně 1. třídy ZŠ, která absolvovala přípravnou třídu.

Práce žáka 1. třídy ZŠ, který absolvoval přípravný ročník.